

CHILI

CHILI

Studie verwezenlijkt ter gelegenheid
van de gezamenlijke economische zending
onder het voorzitterschap van Z.K.H. Prins Filip

Van 3 tot 7 december 2011

agentschap voor
buitenlandse handel

Voorwoord

De Chileense economie is de meest competitieve economie van Latijns-Amerika en Chili kan prat gaan op zeer gezonde macro-economische fundamenteën. Het land is dan ook een uitgelezen bestemming voor elk bedrijf dat in Zuid-Amerika geïnteresseerd is. Chili bekleedt immers geregeld topposities in internationale rangschikkingen, zowel op het vlak van ontwikkelingspotentieel als wat de economische en politieke stabiliteit aangaat.

De Chileense economie is een van de meest open economieën ter wereld. De lage douanerechten, de vele vrijhandelsakkoorden (56) en de stimuli voor buitenlandse investeringen trekken kapitaal aan. Dankzij die openheid bekleden buitenlandse ondernemingen een belangrijke plaats in de Chileense economie. Tal van sectoren zijn afhankelijk van de invoer van spijttechnologie.

De Chileense economie blijft vooralsnog een grondstoffen-economie. De primaire sector is immers bepalend voor de groei en de export van het land. Die afhankelijkheid van zijn natuurlijke rijkdommen, met name in de mijnbouw, heeft het land ertoe aangezet maatregelen te nemen voor de diversifiëring van zijn economie. Die blijven echter beperkt en hoewel het land wel degelijk de weg naar boven heeft ingezet, is het leeuwendeel van de spijttechnologische uitrustingen afkomstig van de invoer. In tal van sectoren zien de groeivoorzichten er goed uit en de Belgische ondernemingen zullen zonder enige twijfel hun voordeel kunnen halen uit de vele kansen die de economische zending van december zal bieden.

“Als ik honderdmaal moest sterven, zou ik daar willen sterven en als ik honderdmaal moest geboren worden, zou ik ook daar willen geboren worden”, schreef de Chileense dichter Pablo Neruda over zijn land. We hopen dat de banden tussen de Belgische bedrijven en Chili zo sterk zullen zijn als de band tussen de dichter en zijn vaderland. Het Agentschap voor Buitenlandse Handel organiseert, in samenwerking met zijn gewestelijke partners “Flanders Investment and Trade”, “Brussel Invest & Export” en het “Agence wallonne à l’Exportation et aux Investissements étrangers” deze Prinselijke zending die, daarvan zijn we overtuigd, voor onze bedrijven de kans bij uitstek zal zijn om blijk te geven van hun knowhow.

We wensen u veel plezier bij het lezen van deze studie die de eerste stap vormt op weg naar Chili.

Fabienne L'Hoost
Adjunct-Directeur-generaal

Marc Bogaerts
Directeur-generaal

Executive Summary

Chili is een van de meest dynamische landen van Latijns-Amerika. Dankzij een rigoreus en gezond macro-economisch beleid en gesteund door de stijging van de koperprijs kent de Chileense economie sinds 1990 een snelle groei. Chili is ook een van de meest open landen van het continent: het sloot tal van vrijhandelsakkoorden met de meeste van zijn economische partners. De autoriteiten staan bovendien zeer gunstig tegenover de aanvoer van buitenlands kapitaal.

Om die redenen kan Chili zijn plaats tussen de meest geavanceerde en competitieve economieën van Latijns-Amerika opeisen. De toetreding van Chili tot de OESO, de groep van meest ontwikkelde economieën, getuigt van de sterke vooruitgang die het land sinds de herinvoering van de democratie boekte. De vele hervormingen die in dit verband werden doorgevoerd, vormen allemaal bijkomende troeven voor het land.

Het zwakke punt van Chili blijft echter zijn afhankelijkheid van de primaire sector, meer bepaald van de mijnbouw. Chili positioneert zich in dit domein als de onbetwiste leider, met bijna een derde van de koperproductie op wereldvlak. De Chileense bodem is ook rijk aan jodium, lithium en molybdeen. Dankzij de steun van de regering en met behulp van Chileense en buitenlandse technologieën bekleedt de sector vandaag een dominante plaats in de Chileense economie.

Dit is overigens een van de schaarse zwakke punten van de Chileense economie. Koper vertegenwoordigt bijna 60 % van de uitvoer van het land en 40 % van de inkomende buitenlandse investeringen. Deze toestand maakt dat Chili zeer gevoelig is voor de schommelingen van de koperprijs op de markten, zoals werd aangetoond door de crisis in 2009 en de snelle heropleving nadien. Om aan deze toestand iets te doen, ondersteunden de autoriteiten de inspanningen

voor de diversifiëring van de economie, met name in de voedingsmiddelenindustrie.

Chili is ondertussen uitgegroeid tot een zeer belangrijke producent van vers fruit, wijn en zalm en is een belangrijke speler geworden in de sector van de verwerking van voedingsproducten. Na sterk geleden te hebben onder het ISA-virus, dat bijna de helft van de zalmvoorraad van het land uitroeide, heeft de visexploitatie opnieuw met de groei aangeknoopt. Tegen 2013 zou Chili opnieuw zijn plaats als tweede grootste producent op wereldvlak moeten innemen. Hoewel Chili voedingsproducten exporteert, voert het landbouwmachines en -installaties in. De binnenlandse productie van dergelijke machines en apparatuur is immers verwaarloosbaar en de Belgische technologie in dit domein zal zeker naar waarde worden geschat.

Naast de minerale rijkdommen en middelen uit de landbouw beschikt het land ook over een site die in de sector van de astronomie een grote weerklink kent: de Atacamawoestijn. Het gebied bevindt zich in het noorden van het land en is uitzonderlijk vanuit verschillende oogpunten. Dankzij de geografische eigenschappen van de site biedt de lucht boven de woestijn de optimale omstandigheden voor ruimteobservatie. Het is overigens om die reden dat het European Southern Observatory de Atacamawoestijn uitkoos om er zijn telescopen neer te poten en er de European Extremely Large Telescope, de E-ELT, te installeren. Dit gegeven biedt dan ook heel wat kansen voor ondernemingen die actief zijn in deze nichemarkt.

De natuur is echter niet altijd even lief voor het Chileense volk, dat in februari 2010 door een zware aardbeving werd getroffen. De menselijke en materiële kostprijs was dan ook hoog

en de beving vernielde heel wat infrastructuur. De dringende werkzaamheden werden tot een goed einde gebracht, maar er moet nog heel wat werk worden verricht voor de heropbouw van het land. Dit zal worden vertaald in een snelle groei van de bouw- en infrastructuursector. In dit domein heeft de Chileense regering een pioniersrol in Latijns-Amerika opgeëist door een bijzonder doeltreffend systeem van concessies in te voeren. Ook in dit domein voert het land Europese technologie in, zowel machines en apparatuur als bouwmaterialen.

Na een stand van zaken van de huidige macro-economische toestand in Chili geeft deze studie een sectorale analyse van het land, waarbij we ons zullen toespitsen op vier zeer dynamische domeinen: de mijnbouw, de voedingsmiddelen-industrie, de lucht- en ruimtevaart en, tot slot, de bouw- en infrastructuursector. Daarna volgt een analyse van recente Belgische succesverhalen in Chili alvorens af te sluiten met een hoofdstuk over de zeden en gewoonten die in de Chileense zakenwereld gangbaar zijn.

Inhoud

Voorwoord	1
Executive Summary	2
1. Algemene gegevens	7
2. Economische gegevens	9
2.1. Kernindicatoren	9
2.1.1. BBP	9
2.1.2. Inflatie	16
2.1.3. Wisselkoers	18
2.2. Buitenlandse handel	20
2.2.1. Handelsbetrekkingen op wereldvlak	20
2.2.2. Handelsbetrekkingen met België	24
2.3. Directe buitenlandse investeringen	28
2.4. Risicobeoordeling	30
2.4.1. Risicobeoordeling volgens de Nationale Delcrederedienst	30
2.4.2. Andere risico-indicatoren	31

3. Sectorale benadering.....	33
3.1. Mijnsector.....	33
3.2. Voedingsmiddelenindustrie	36
3.3. Lucht- en ruimtevaartsector.....	38
3.4. Bouw en infrastructuur	40
4. Recente succesverhalen	45
5. Gedragscode.....	49
6. Nuttige adressen	51
6.1. In België.....	51
6.2. In Chili.....	52
6.3. Nuttige websites	54
7. Bronnen.....	57

1 Algemene gegevens

1. Algemene gegevens

- De Republiek Chili bestaat uit 15 regio's. Het land werd in 1810 onafhankelijk van Spanje en wordt georganiseerd krachtens de Grondwet van 1980. De hoofdstad van Chili is Santiago de Chile (gewoonlijk Santiago genoemd).
 - Chili heeft een relatief jonge bevolking die nog aangroeit: 17,1 miljoen inwoners in 2010 (+ 1,18 % in vergelijking met 2009), waarvan 89 % in stedelijke gebieden woont. De meest bevolkte steden zijn Santiago (5,9 miljoen inwoners) en Valparaíso (0,9 miljoen).
 - ↘ De levensverwachting is hoog: 74,44 jaar voor mannen en 81,13 jaar voor vrouwen.
 - ↘ De Chileense bevolking bestaat voor 48,8 % uit vrouwen en voor 51,2 % uit mannen.
 - ↘ De bevolking bestaat voor 95,4 % uit Amerindianen. De Mapuche vertegenwoordigen 4 % van de bevolking. De overige 0,6 % behoort tot diverse etnische groepen.
 - ↘ De meeste Chilenen die een religie aanhangen, zijn rooms-katholiek (70 % van de bevolking) of evangelist (15,1 %). 8,3 % van de bevolking is atheïstisch.
 - ↘ De meeste Chilenen wonen in het centrum van het land en in mindere mate in het noorden. Zuid-Chili is minder dicht bevolkt.
 - De oppervlakte van het land bedraagt 756.102 km², het 38e grootste land ter wereld (25 maal België). Slechts 2,6 % van de oppervlakte wordt voor landbouw gebruikt.
 - De officiële landstaal is het Spaans. In de zakenwereld wordt het Engels echter goed begrepen.
 - De belangrijkste natuurlijke rijkdommen van het land zijn koper, hout, ijzererts, nitraten, edelmetalen en molybdeen.
 - Het Chileense klimaat is gevarieerd: woestijnachtig in het noorden, mediterraan in het centrum en koud en vochtig in het zuiden. De temperaturen in december schommelen in Santiago meestal tussen 15 en 28 °C.
- De nationale munt is de peso (CLP), d.i. 100 centavo's. Op 29 augustus 2011 was 1 CLP 0,00148 EUR waard. De prijs van de Big Mac (door het weekblad The Economist gebruikt om een beeld te geven van de koopkracht van de diverse deviezen) bedroeg in 2010 gemiddeld 3,75 USD, tegenover 4,79 USD in de eurozone, wat betekent dat de koopkracht van een dollar 1,27 maal groter is in Chili dan in de eurozone.

2 Economische gegevens

2. Economische gegevens

2.1. Kernindicatoren

2.1.1. BBP

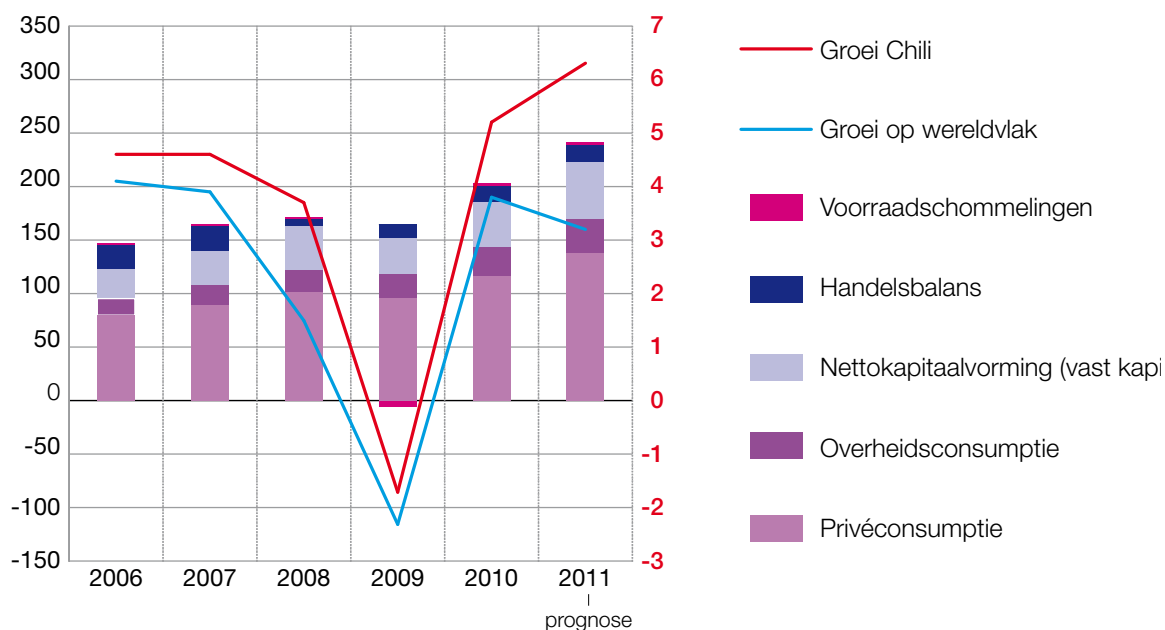
BBP in volume

In 2010 bedroeg het Chileens nominaal bruto binnenlands product 203,4 miljard USD. Het BBP per hoofd van de bevolking bedroeg dan weer 11.900 USD. Op basis van de momenteel beschikbare ramingen zou het BBP in 2011 241 miljard USD moeten bedragen, terwijl het BBP per capita 13.990 USD zou moeten bedragen. Voor het eerste kwartaal van 2011 tekenden de Chileense autoriteiten een groei van 14,3% van het BBP op in vergelijking met dezelfde periode in 2010. Het IMF herzag onlangs zijn groeiprognozes naar boven toe om uit te komen op een voorziene 6,5% in 2011. Het is vooral de privéconsumptie die de Chileense groei ondersteunt. In 2010 vertegenwoordigde

ze 73,4% van het reële BBP en steeg ze met 21,6% in waarde in vergelijking met 2009.

De Chileense economie is een van de meest stabiele van Latijns-Amerika en vervult een voorbeeldfunctie voor de buurlanden. Dankzij het voorzichtig, open macro-economisch beleid dat de autoriteiten de jongste jaren voerden, is de Chileense economie een van de meest moderne van het subcontinent. Van alle Zuid-Amerikaanse landen staat Chili geregeld bovenaan in internationale rangschikkingen op het vlak van transparantie, competitiviteit en openheid naar buitenlandse investeringen toe.

Figuur 1: BBP in volume (miljard USD) en groei van het reële BBP, in %

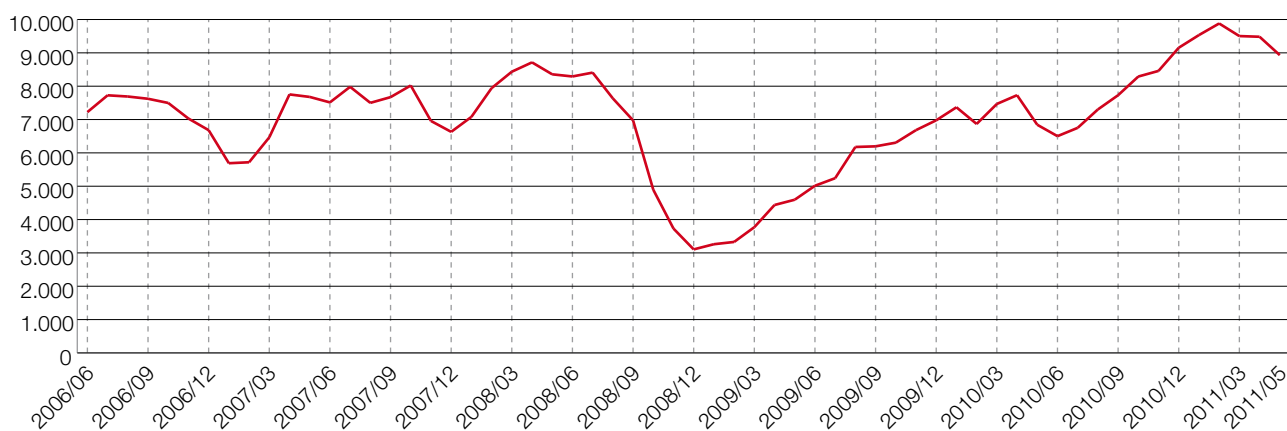
Bron: EIU

Het enige minpunt voor Chili is de relatief grote afhankelijkheid van zijn koperproductie. Chili is de grootste producent ter wereld en de onbetwiste leider wat de uitvoer van koper aangaat. Het is daarom uiterst gevoelig voor prijsschommelingen op de internationale markten. Terwijl de koperprijs tussen 2007 en 2008 hoog bleef, wat gunstige omstandigheden voor de snelle ontwikkeling van het land schiep, stuwte die prijs tussen juli en december 2008 in elkaar. Als gevolg van de economische groeivertraging op wereldvlak en het instorten van de vraag naar koper, daalde de prijs van het metaal met 63 % over de periode. In 2010 vertegenwoordigde de koperexport 56,7 % van alle Chileense producten die in het buitenland werden verkocht.

De autoriteiten, die zich bewust waren van deze zwakte, ondersteunden daarom de diversifiëringsinspanningen van de Chileense ondernemingen. Het land werd zo de grootste uitvoerder van vers fruit ter wereld en nam een koppositie in op het vlak van de handel in wijn en zalm. Deze beleidskeuzes blijven echter vooral toegespitst op de primaire industrie en er zullen bijkomende inspanningen nodig zijn om de secundaire en tertiaire sector te moderniseren. De autoriteiten hebben daarom expliciet een beroep gedaan op de knowhow van buitenlandse ondernemingen.

Figuur 2: Koperprijs (Spot LME, USD per metrische ton)

Bron: Internationaal Monetair Fonds

De toetreding van Chili tot de OESO op 7 mei 2010 is een van de indicatoren van het groeiende belang van het land in de wereld-economie. Het toetredingsproces, dat in mei 2007 werd ingezet, gaf de nodige impulsen aan tal van economische hervormingen en dat in een zeer kort tijdsbestek.

- Het land schrapte de beperkingen op de uitwisseling van bancaire informatie op fiscaal vlak om zich zo af te stemmen op de internationale normen.
- Chili maakte het mogelijk ondernemingen te dagvaarden voor het omkopen van ambtenaren.
- Het beheer van de mijngroep Codelco, een van de grootste staatsbedrijven van het land, werd aanzienlijk verbeterd, met name door het directiecomité te depolitiseren en het aantal onafhankelijke directeurs te verhogen.
- Er werden nieuwe reguleringen in het leven geroepen om het goed bestuur in de privésector te versterken en de informatiedoorstroming op de financiële markten te verbeteren. Het is onder meer de bedoeling delicten met voorkennis doeltreffender te bestrijden en de auditregels te verbeteren.
- De tweede hervorming van het pensioensysteem zorgde voor een betere dekking door de pijler van het overheidspensioen en verhoogde de concurrentie tussen de pensioenfondsen.
- De consumentenbescherming werd verbeterd, met name via een striktere toepassing van het mededingingsrecht.
- Ook het Chileense milieubeleid werd verbeterd. De recente oprichting van het ministerie van Leefmilieu en de toepassing van een nationaal veiligheidsbeleid voor chemische producten zijn allemaal stappen in die zin.

Dankzij die hervormingen was het land relatief goed voorbereid bij het uitbreken van de economische crisis van 2008-2009. Het aankoopbeleid voor deviezen dat recent werd gevoerd om de peso te ondersteunen, had gezorgd voor een aanzienlijke toename van de beschikbare liquiditeitsreserves om de banksector te hulp te schieten. Aangezien die sector weinig te lijden had onder de crisis beschikten de monetaire overheden over een relatief grote bewegingsruimte om de heropleving van de reële economie te ondersteunen en tegelijk de inflatie onder controle te houden.

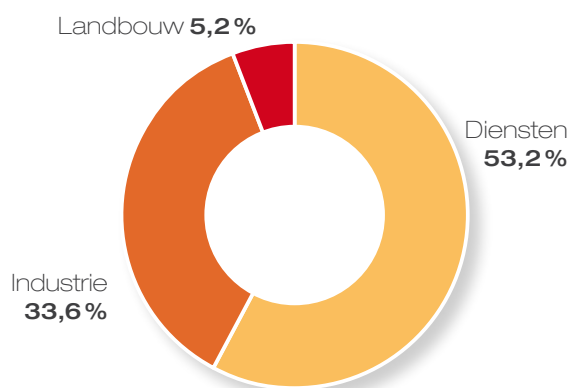
Terwijl die heropleving bevestigd werd in de laatste cijfers van 2009 werd het land in februari 2010 getroffen door een aardbeving met een kracht van 8,8 op de schaal van Richter. De schade was enorm en had een enorme impact op het groeipercentage voor het eerste kwartaal van 2010 dat een bovengrens van 1,5 % bereikte. Vanwege de beperkte vergelijkingsbasis was de groei tussen het eerste en tweede kwartaal van 2010 bijzonder groot: 6,2 % groei van het BBP tussen het tweede kwartaal van 2009 en dezelfde periode in 2010; een stijging van 16,1 % van de binnenlandse vraag; 21,2 % en 8,3 % groei voor respectievelijk de investeringen en de consumptie van de gezinnen. De heropbouw van het land zou de vraag naar ingevoerde producten moeten ondersteunen en buitenlandse ondernemingen de kans moeten geven hun knowhow ten dienste van de Chileense bevolking te stellen.

“I look forward to Chile taking its place among OECD members. This is a place it gained by its own merit. For nearly two decades, Chile has developed a strong set of policies for democratic consolidation and economic growth. More recently, in the context of the accession process, [Chile] has taken important steps to fight bribery, improve corporate governance, strengthen tax transparency, and commit to mitigate climate change, to name but a few achievements”

Angel Gurría, Secretaris-generaal van de OESO,
15 décembre 2009

Sectorale samenstelling van het BBP

Figuur 3: Sectorale samenstelling van het BBP in 2010, in %

Bron: EIU

Primaire sector

De Chileense economie is een economie van grondstoffen. Deze sector omvat alle activiteiten voor de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen zoals de landbouw, de visserij of bosbouw, de mijnbouw en allerlei ontginningen. Naast de indrukwekkende kopervoorraden beschikt het land over gevarieerde natuurlijke rijkdommen in overvloed. De Chileense bossen verzekeren Chili een aanzienlijke houtvoorraad terwijl de lengte van de zeegrens het land de toegang verschaft tot een zeer uitgebreid visserijgebied.

Tot het opduiken van het ISA-virus (infectieuze zalmanaemie) midden 2007 was het land de tweede grootste uitvoerder van zalm ter wereld. De verspreiding van het virus, versterkt door de grote concentratie van de Chileense productie, trof de regio's Los Lagos, Aisén en Magallanes y Antártica Chilena, waar de meeste exploitaties geconcentreerd zijn, zwaar. Het verlies voor de Chileense economie werd geraamd op 2 miljard dollar en de helft van de zalmvoorraad van het land werd door het virus vernietigd.

De autoriteiten hebben lessen getrokken uit deze periode en de regulering van de aquacultuur versterkt. Die sector kreeg immers vaak kritiek voor het intensieve karakter van zijn productie en het structurele gebruik van antibiotica. Sindsdien trok de zalmproductie weer aan. De autoriteiten denken dat het land tegen 2013 opnieuw zijn positie van tweede grootste producent ter wereld zal innemen.

“Chile's salmon production could fall from 220.000 ton in 2009 to a low of only 80.000 ton. Producers hesitate to renew their stock, as the available vaccines are still under trial and credit conditions remain tight. On the positive side, the recent passage of the revised fisheries and aquaculture law in Chile will facilitate long-term financing of the sector, by extending the length of operation leases.”

Food and Agriculture Organization, juni 2010

Chili is niet enkel een gigant in de sector van de zalmproductie, maar ook in die van de productie van vers fruit (de voedingsmiddelenindustrie vertegenwoordigt een bedrag van 12 miljard dollar aan uitvoer). Het land behoort tot de top 5 van de grootste uitvoerders van druiven, appels, pruimen en kiwi's. Chili is ook een grote speler in de sector van de fruitconserven, gedroogde vruchten, wijn en zaden. Door de kwaliteit van de bodem en de geografische ligging is het land in staat buiten het seizoen een grote variëteit aan fruit te produceren, fruit dat wordt uitgevoerd naar Europa en de Verenigde Staten. Tussen 1999 en 2007 verdubbelde de uitvoer van fruit bijna, van 1.396 miljard USD tot 2.655 miljard in 2007.

Chili is tot slot een sleutelspeler in de koperwinning. De mijnsector in zijn geheel vertegenwoordigde tussen 2005 en 2006 18,8 % van het BBP en in 2010 bijna 60 % van de Chileense uitvoer. Chili, dat in de "vuurgordel" ligt, een geografische zone met hoge seismische activiteit, kan beschikken over grote voorraden aan mineralen.

Klassement	Aandeel in het totaal op wereldvlak
Grootste producent van koper ter wereld	34 %
Grootste producent van natuurlijke nitraten ter wereld	100 %
Grootste producent van jodium ter wereld	53 %
Grootste producent van lithium ter wereld	45 %
3 ^e grootste producent van molybdeen ter wereld	15 %
7 ^e grootste producent van zilver ter wereld	6 %

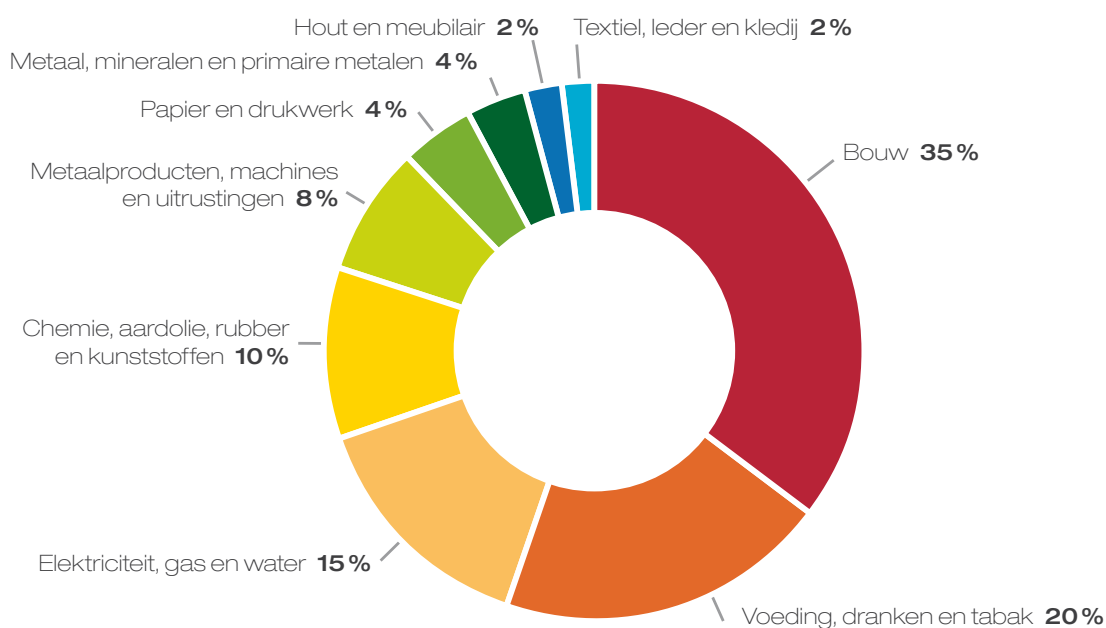
Secundaire sector

Met de "secundaire sector" bedoelen we alle activiteiten die als einddoel hebben een natuurlijke grondstof tot een afgewerkt product te verwerken. Dit omvat dus tal van vormen van industrie, maar ook sectoren zoals de bouwsector.

Het belang van de Chileense industrie neemt af naarmate de dienstensector zich ontwikkelt. Terwijl die industrie in 2006 nog 37,2 % van het BBP vertegenwoordigde, is dat percentage in 2010 tot 33,5 % teruggezaakt.

De Chileense industrie concentreert zich logischerwijze op de activiteiten voor de verwerking van grondstoffen, die overvloedig in het land aanwezig zijn: de voedingsmiddelenindustrie, de hout- en papiersector, de sector van de verwerking van mineralen en onedele metalen, de textielindustrie, ...

Figuur 4: Aandeel van de verschillende industriële sectoren, in 2010, in %

Bron: Nationale Bank van Chili

Aangezien Chili vooral een primaire economie is, is de industrie weinig ontwikkeld en zijn hele segmenten van de sector in de handen van buitenlandse investeerders overgegaan. Toch blijven de grote nationale groepen sterk aanwezig in de meest competitieve sectoren van de economie. Dat geldt bijvoorbeeld voor Arauco (meer dan 75 % van de celluloseproductie) of de Nationale Petroleummaatschappij (ENAP) die 85 % van de markt van de brandstofbevoorrading bezit.

Voor de voedingsmiddelensector en de bouwsector dragen bij tot de Chileense groei. Aangezien de productie van de mijnsector voornamelijk wordt uitgevoerd, is de industrie van de

mineralenverwerking aanzienlijk minder belangrijk dan de eigenlijke winningssector.

In alle industriële sectoren is Chili vragende partij voor buitenlandse technologie. Onder meer dankzij de akkoorden tussen onze beide naties lijkt het geen twijfel dat de Belgische ondernemingen hun voordeel zullen halen uit de modernisering van de Chileense industrie.

Tertiaire sector

Met de “tertiaire sector” bedoelen we de economische activiteiten uit handel, administratie, transport, financiële en vastgoedactiviteiten, diensten aan ondernemingen en particulieren, onderwijs, gezondheid en sociale actie.

Chili beschikt over een van de meest ontwikkelde tertiaire sectoren van Latijns-Amerika. Het Chileense communicatienet is performanter dan het gemiddelde op het continent. Wat de toegang tot het internet en de kwaliteit van de uitrustingen betreft, bekleedt het land, volgens het jongste rapport van de International Telecommunications Union, de eerste plaats in Latijns-America. Met een penetratiegraad van het web van meer dan 45 % namen de diverse sectoren die het internet exploiteren een hoge vlucht. Voice over IP kende de jongste jaren bijvoorbeeld een snelle groei en is momenteel het uitverkoren communicatiemiddel van de grote Chileense ondernemingen (66 % van hen gebruikten in 2008 VoIP). Dankzij de aanzienlijke inspanningen op het vlak van certificering en beveiliging kent ook de onlinehandel een groei van twee cijfers.

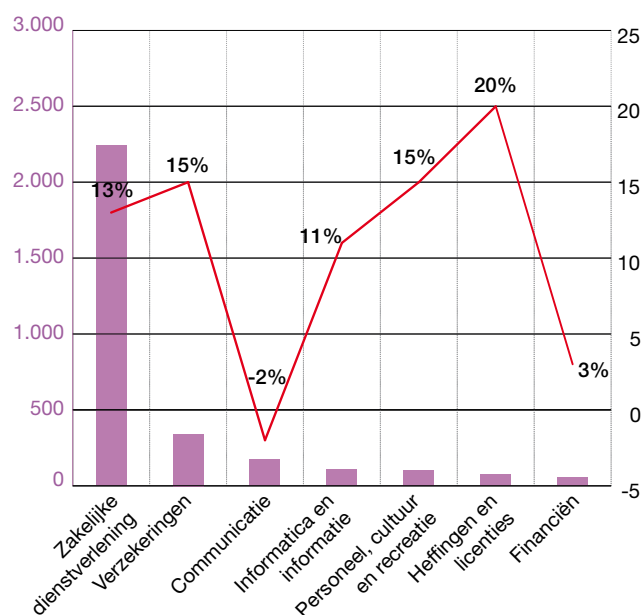
Toch blijft de digitale kloof groot en probeert de overheid, onder meer via informatiseringssteun, de toegang tot de communicatiemiddelen voor particulieren en kleine en middelgrote ondernemingen te verbeteren.

De Chileense financiële sector is een van de meest stabiele sectoren van Latijns-Amerika, deels dankzij de financiële crisis van 1982 die ervoor zorgde dat de minst performante instellingen van de markt verdwenen. De sector wordt gedomineerd door grote privégroepen en de enige overheidsbank is de Banco del Estado. Dankzij de stabiliteit in de sector hebben de verzekeringen en pensioenfondsen zich de jongste 10 jaar snel ontwikkeld.

Voorals de Chileense transportdiensten worden het meest uitgevoerd. Ondanks het feit dat hij tussen 2008 en 2009 met 35 % kelderde als gevolg van de economische crisis leefde de uitvoer van die diensten snel weer op. In 2011 zou hij 7.746 miljoen dollar waard moeten zijn.

De niet-traditionele diensten zouden 41,7 % moeten vertegenwoordigen van de totale uitgevoerde diensten in 2011. Hiervan zijn de diensten aan ondernemingen, de verzekeringen, de recreatiesector en de informatie- en informaticadiensten de jongste tien jaar het meest dynamisch gebleken met jaarlijkse groeicijfers van meer dan 10 %.

Figuur 5: Uitvoer van niet-traditionele diensten, in miljoen USD tegen huidige prijzen, en gemiddelde jaarlijkse variatie tussen 2000 en 2011, in %

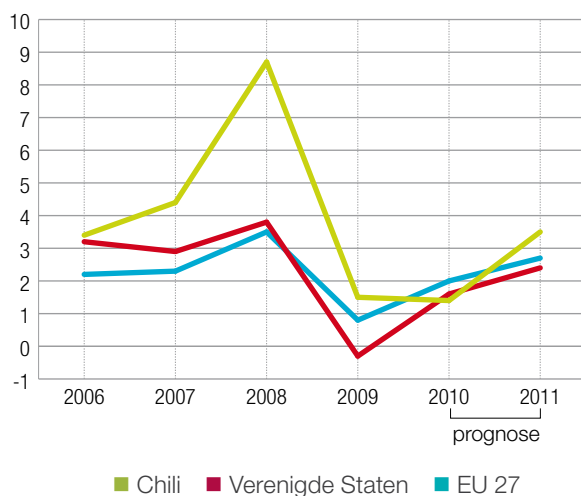

Bron: Centrale Bank van Chili

2.1.2. Inflatie

Figuur 6: Inflatie, in %

Bron: EIU

De Centrale Bank van Chili vervult een voorbeeldfunctie voor de rest van Latijns-Amerika en alle ontwikkelingslanden. Volgens recent onderzoek van het IMF is de "Banco Central de Chile" de meest onafhankelijke van het subcontinent. De bank bouwde een ijzersterke reputatie op in de strijd tegen de inflatie, zowel wat de beperking van de volatiliteit van het BBP aangaat als wat haar precisie in het binnen de perken houden van de inflatie betreft.

Tussen 2001 en 2011 is de inflatie immers blijven schommelen rond de 3% die door de Centrale Bank was gedeclareerd. Tijdens de snelle prijsstijgingen van de grondstoffen in 2008 is de inflatie sterk gestegen. Het ineenkrimpen van de economische activiteit en het herstelbeleid dat er in 2009 op volgde, vertaalden zich in een lagere inflatie dan gewenst. Door het vertragen van de economische activiteit daalde immers de monetaire massa die tussen de economische actoren werd uitgewisseld.

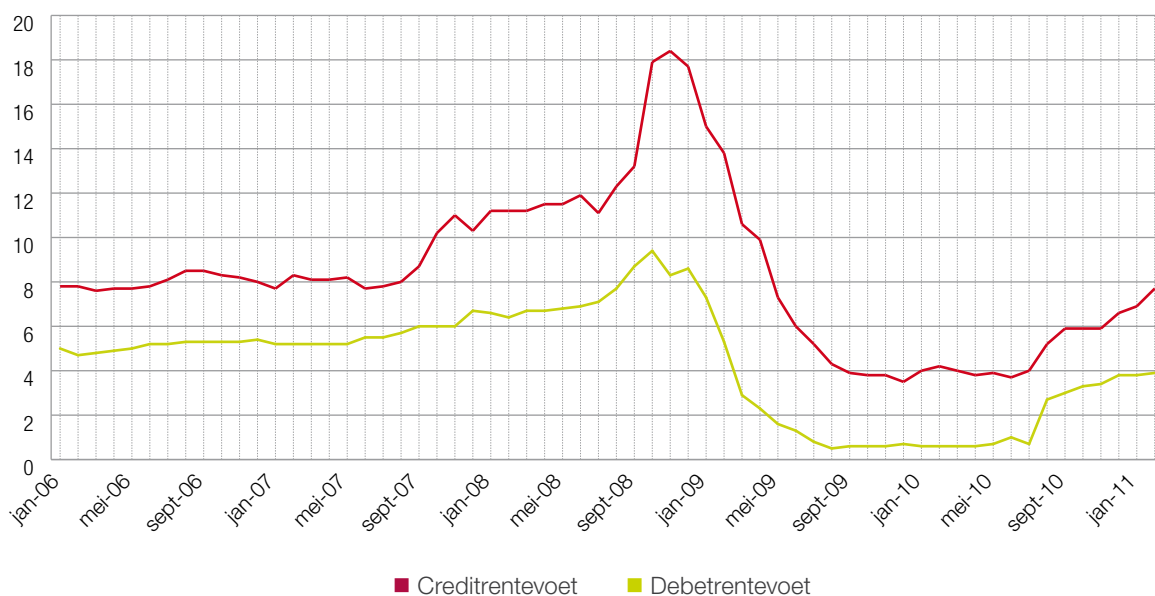
Eind 2010-begin 2011 stelden de verschillende indicatoren de economen gerust. Het duurde even vooraleer de effecten van de cyclus van monetaire beperking die in juni 2010 werd ingezet voelbaar werden, maar de inflatie bedraagt opnieuw bijna 3%. In haar rapport over het monetaire beleid van juni 2011 heeft de Chileense Centrale Bank laten weten dat ze haar beperkingssbeleid in de toekomst zou vertragen.

Toch blijven bepaalde inflatierisico's bestaan, voornamelijk voor de grondstofprijzen. Die prijzen staan, samen met die van de voedingsproducten, in voor bijna 2/3 van de inflatiestijging die tussen maart en mei 2011 werd opgetekend en schommelen zeer sterk. Ook in de ontwikkelde landen was de index van de consumptieprijzen aan het stijgen en de Europese Centrale Bank verhoogde in juli 2011 ook haar spilrente, gelet op de stijgingen van de grondstofprijzen.

Analisten verwachten daarom dat de Centrale bank de komende maanden de spilrente tegen een gematigd ritme zal blijven verhogen. De aandacht zal dan ook vooral uitgaan naar het

groeipercentage van het BBP, maar ook naar de wisselkoers. Elke verhoging van de spilrente zorgt er immers automatisch voor dat de peso onder druk komt te staan.

Figuur 7: Rentevoeten in Chili, in %

Bron: EIU

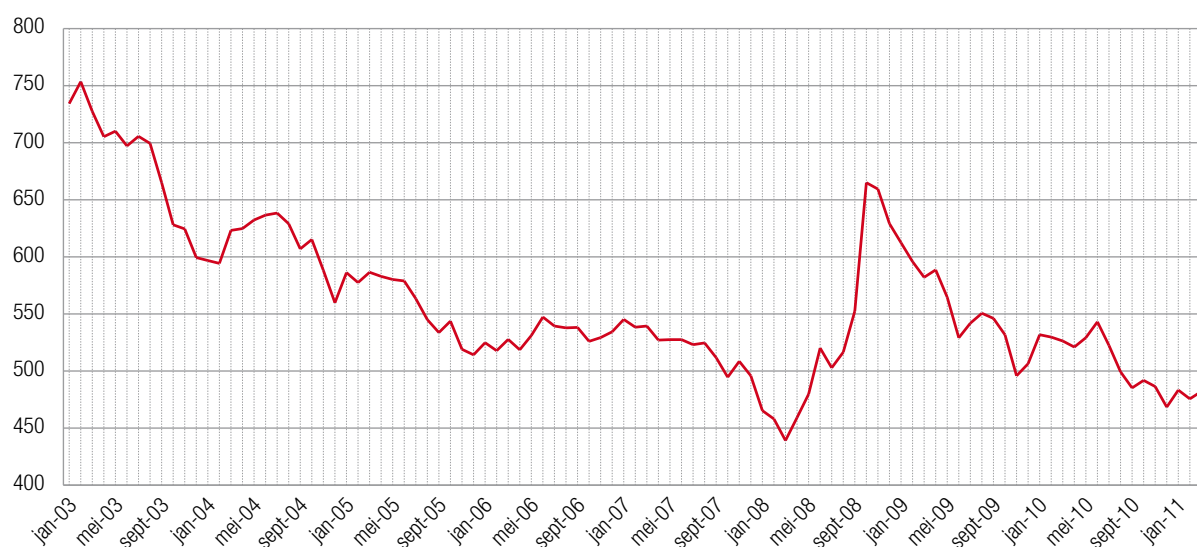
Meer nog dan het huidige rentetarief zijn het de inflatieverwachtingen die bepalend zijn voor het monetaire beleid. Bijna het volledige voorbije decennium bleven die opmerkelijk schommelen tussen de 2 en 4 % die waren vastgelegd door de monetaire instanties. Momenteel zijn ze onder controle, hoewel de experts van de Economist Intelligence Unit tussen 2010 en 2011 een stijging van de prijzen met 3,5 % verwachten, d.i. dicht tegen de bovengrens van de 4 % die de Chileense Centrale Bank toestaat.

“As our country’s economic history has shown, and reminded us unequivocally just a few years back, inflation is an evil that hits hardest the people with less income. Despite reduced risks of a significant increase in inflation, we must remain on the watch for pressures incubating that might obstruct the convergence of inflation to the target and that, ultimately, impose higher costs to the society as a whole.”

José De Gregorio, Gouverneur van de Chileense Centrale Bank, juni 2011

2.1.3. Wisselkoers

Figuur 8: Wisselkoers CLP/USD

Bron: EIU

De peso stijgt sinds februari 2003 in waarde en bereikte in maart 2008 zijn hoogste niveau (439,1 CLP/USD). Daarom startte de Chileense Centrale Bank in april van dat jaar met een grootschalig programma voor de aankoop van dollars om de eigen munt in waarde te doen verminderen. Via aankopen van 50 miljoen USD per dag planden de economische instanties 8 miljard dollar te verwerven. In oktober 2008, in volle financiële crisis, werden de interventies opgeschort. Dankzij de gecombineerde effecten van die aankopen, het kelderen van de koperprijzen en de crisis daalde de waarde van de peso tussen maart en oktober 2008 met 51 %, wat ervoor zorgde dat de Chileense ondernemingen internationaal gezien opnieuw aan concurrentiekracht wonnen.

De peso is sindsdien in waarde blijven toenemen om in november 2010 uit te komen op een bedrag van 468,4 CLP/USD. De reactie van de Centrale Bank bestond erin een omvangrijk programma voor de aankoop van dollars op te starten voor een bedrag

van 12 miljard USD en dat in dagelijkse schijven van 50 miljoen. Hoewel de Centrale bank momenteel ongeveer 6,4 miljard dollar heeft aangekocht, blijft de peso een sterke munt en heeft de wisselkoers het moeilijk om de grens van 500 CLP/USD te halen. In juli 2011 waren de effecten van het plan reeds tenietgedaan door de stijging van de koperprijzen en de optimistische groei-perspectieven in Chili.

Deze cijfers moeten echter worden genuanceerd. Een groot deel van de schommelingen in de wisselkoers wordt verklaard door de huidige zwakke dollar. Chili is dus geen alleenstaand geval in Latijns-Amerika en we moeten vaststellen dat zijn munt minder in waarde is gestegen dat de munten van de buurlanden (wat aangeeft dat het plan van de Centrale Bank zijn vruchten afwerpt). De reële effectieve wisselkoers (die rekening houdt met de index van de consumptieprijzen en die de nominale wisselkoers een gewicht meegeeft volgens een deviezenkorf die representatief is

voor de in- en uitvoer van het land) is sinds december 2008 dan weer gestegen, wat duidt op een groter concurrentievermogen van het land.

Het wisselkoersbeleid en de strijd tegen de inflatie zijn nauw met elkaar verweven. Om iets te doen aan de prijsstijgingen verhogen de monetaire instanties de spilrente, wat als effect heeft dat de economie vertraagt. Hun bewegingsruimte wordt echter beperkt door de ontwikkelingen op de valutamarkt: elke verhoging van de rentevoeten trekt buitenlands kapitaal aan, wat resulteert in een waardevermindering van de nationale munt.

Dit compromis is bepalend voor de keuzes die in het Chileense economische beleid worden gemaakt. Aangezien de risico's op inflatie momenteel lager zijn en de stijging van de rentevoeten vertraagt, zou de druk op de peso binnenkort moeten afnemen. Ook het renteververschil tussen Chili en Europa wordt kleiner, terwijl de Unie haar rentetarieven verlaagt. Als de economische heropleving in de V.S. zou worden bevestigd, zou de Federal

Reserve ook een restrictiever monetair beleid moeten voeren, waardoor de dollar in waarde zou moeten toenemen en de peso in waarde zou moeten dalen, wat natuurlijk gunstig zou zijn voor de Chileense export. Ondanks die ontwikkelingen denken de experts van de Economist Intelligence Unit dat de stijgende tendens van de peso zich tussen 2011 en 2015 zal voortzetten, wat de Centrale Bank ertoe zou kunnen brengen maatregelen voor kapitaalcontrole te nemen.

“We’re going to purchase dollars, and we’re going to have more reserves. We’re going to be much more prepared to confront any event involving the deterioration of international finance. At the same time, it’s also going to help ease the sort of persistent pressure that we’re under.”

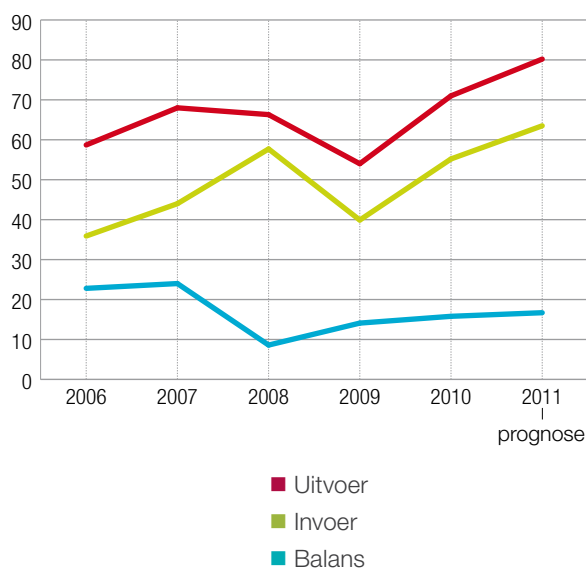
José De Gregorio, Gouverneur van de Centrale Bank van Chili,
januari 2011

2.2. Buitenlandse handel

2.2.1. Handelsbetrekkingen op wereldvlak

Figuur 9: Internationale goederenstroom, in miljard CLP, tegen constante prijzen

Bron: EIU

Op het vlak van de internationale handel kent Chili een zeer open economie. Het land heeft sinds 1990 een reeks ambitieuze hervormingen doorgevoerd die hun vruchten hebben afgeworpen. Volgens het “Global Enabling Trade Report 2010” is Chili zo het meest open land van Latijns-Amerika geworden. De resultaten die het land heeft behaald op het vlak van de toegang tot de markt (2^e plaats op 125 landen), het aandeel van de invoer zonder heffingen (16^e) en de lage uitvoerheffingen (1^e) maken dat de overheid trots kan zijn op haar beleid van openheid. De douaneprocedures zijn van een voorbeeldige eenvoud (5^e op 125) en de tariefstructuur is een van de duidelijkste ter wereld (2^e).

Chili is goed geïntegreerd in de mondiale en Latijns-Amerikaanse economie. Tot op heden heeft het land immers 21 vrijhandelsakkoorden voor 56 landen gesloten, wat betrekking heeft op 87,4 % van het mondiale BBP en 90 % van de Chileense export. Het akkoord met de Europese Unie uit 2003 gaat bijzonder ver in de liberalisering van de handel tussen beide partijen en tussen 2003 en 2010 werd de Europese invoer uit Chili meer dan verdubbeld. Volgens de jongste verklaringen van beide partijen zou het akkoord in de toekomst overigens moeten worden uitgebreid.

Deze factoren hebben er allemaal toe bijgedragen dat Chili tot een draaischijf van de handel in Latijns-Amerika is uitgegroeid. Het land is zich bewust van die sterke troef en wil hem zoveel mogelijk uitbuiten. Het nieuwe handelsbeleid van de regering is op dat vlak symbolisch: volgens de “production linkage”-strategie importeert het land grondstoffen uit zijn Latijns-Amerikaanse partnerlanden en, na verwerking, worden ze tegen een voorkeurtarief uitgevoerd naar de rest van de wereld.

Figuur 10: Geografische bijdragen aan het saldo van de Chileense handelsbalans

Bron: Centrale bank van Chili

De handelsbetrekkingen tussen Chili en Azië worden steeds intenser, maar Chili blijft er naar streven zijn exportmarkten te diversifiëren. Het aandeel van Azië in de Chileense handelsbalans is tussen 2003 en 2010 snel toegenomen, terwijl het gewicht van Europa sinds 2006 de neiging heeft af te nemen. Volgens de laatste gegevens van de Chileense douanediens is 38,5 % van de Chileense export bestemd voor Azië, tegenover respectievelijk 32,0 en 26,6 % voor Amerika en Europa.

De cijfers voor de Chileense buitenlandse handel worden sterk beïnvloed door de prijsschommelingen van de grondstoffen. De prijs van koper, dat 56,7% van de Chileense export vertegenwoordigt,

was op het hoogtepunt van de crisis in vrije val om uit te komen op een bedrag van 3.105,1 USD per ton, terwijl dat in april 2008 nog 8.714,2 USD was, d.i. een daling van 64 %. De algemene daling van de grondstofprijzen is de hoofdrede voor de achteruitgang van de ruilvoeten tussen 2008 en 2009. De stijging van de Chileense exportprijzen en de economische heropleving in de partnerlanden verklaren de recente toename van de uitvoer. De invoer kon dan weer een graantje meepikken van de toename van de leveringen aan het land na de aardbeving van februari 2010 en de stijging van de gemiddelde levensstandaard om in 2010 opnieuw het niveau van voor de crisis te bereiken.

Gelet op de uitstekende exportresultaten die in april 2011 bekend werden gemaakt, voorzien de experts van de Economist Intelligence Unit een stijging met 14 % van de leveringen tussen 2010 en 2011. Op lange termijn zou de vraag vanuit Latijns-Amerika en China naar Chileense producten de groei van de Chileense export moeten verzekeren.

Figuur 11: Ruilvoeten (1990=100)

Bron: EIU

De grafiek met de evolutie van de ruilvoeten (de verhouding tussen de index van de invoerprijzen en die van de exportprijzen) bevestigt dat deze er tijdens de crisis op achteruit zijn gegaan. Na recordhoogtes in 2006 en 2007 als gevolg van de gestegen prijzen van grondstoffen en landbouwproducten die door Chili worden uitgevoerd, was er in 2008 en 2009 een achteruitgang. Terwijl de prijzen van koper en de landbouwproducten in 2010 opnieuw hun niveau van voor de crisis bereikten, hebben de ruilvoeten zich niet helemaal hersteld vanwege de hoge prijzen van de producten die Chili invoert.

Het land is zich bewust van zijn afhankelijkheid van koper en volgde de jongste 15 jaar een strategie voor de diversifiëring van zijn uitvoer. Zo werden de wijn-, hout- en zalmindustrie en de sector van het vers fruit op succesvolle wijze ontwikkeld: Chili is de

vijfde grootste uitvoerder van wijn, de tweede grootste uitvoerder van zalm en de grootste uitvoerder van druiven en pruimen. Toch ondervindt het land moeite om de andere economische sectoren te ontwikkelen en blijft zijn comparatief voordeel nog altijd in zijn natuurlijke rijkdommen schuilen.

In 2009 vertegenwoordigde Chili 0,43 % van de totale uitvoer op wereldvlak. In 2010 waren de voornaamste klanten van het land:

- China (22,5 %);
- de Verenigde Staten (9,6 %);
- Japan (9,5 %);
- Brazilië (5,1 %).

In 2009 was Chili goed voor 0,33 % van de totale invoer op wereldvlak. De grootste klanten zijn voor het merendeel ook de belangrijkste leveranciers van de Chileense economie. Voor 2010 waren dat:

- de Verenigde Staten (17,4 %);
- China (13,9 %);
- Argentinië (8,1 %);
- Brazilië (8,0 %).

Het belang van het land voor de Europese Unie in haar geheel wordt weerspiegeld in de Europese cijfers voor de internationale handel: in 2010 werd voor 9,4 miljard EUR aan Europese goederen uitgevoerd, een stijging met 25,1 %, terwijl de Unie voor 6 miljard Chileense producten invoerde, een stijging met 32,4 % in vergelijking met 2009. Het land is voor de EU de 36^e grootste markt en haar 32^e grootste leverancier (0,6 % van de Europese invoer komt uit Chili). De Unie in haar geheel is een van de belangrijkste partners van Chili: de tweede grootste exportmarkt en de derde grootste invoermarkt.

De voornaamste producten die Chili in 2010 uitvoerde, waren:

- koper (56,7 %) ;
- vers fruit (5,2 %) ;
- cellulose (4,4 %) ;
- zalm en forel (2,8 %).

Aan de invoerzijde vinden we terug:

- intermediaire goederen (51,9 %) ;
- consumptiegoederen (22,7 %) ;
- uitrustingsgoederen (16,4 %) ;
- en andere types van goederen (9,0 %).

Binnen de Wereldhandelsorganisatie zorgt het Chileense handelsbeleid niet voor onoverkomelijke problemen. Sinds zijn toetreding in 1995 was het land 13 maal het voorwerp van procedures voor het geschillenorgaan (Chili was een van de ondertekenaars van de General Agreement on Tariffs and Trade, de voorloper van de Wereldhandelsorganisatie). Chili zelf diende slechts 10 keer een klacht in, voornamelijk tegen Latijns-Amerikaanse landen. Sinds zijn toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie was Chili slechts 26 maal betrokken bij procedures.

“Chile is often regarded as another successful example of a resource-based economy that diversified into new export activities. Many of the new export products such as wine, salmon, fruits, or forestry products are close to Chile’s comparative advantage especially its favorable agro-ecological environment, whereas manufacturing has been almost absent in Chile’s export diversification”

Heiko Hesse, Commission on Growth and Development,
mei 2008

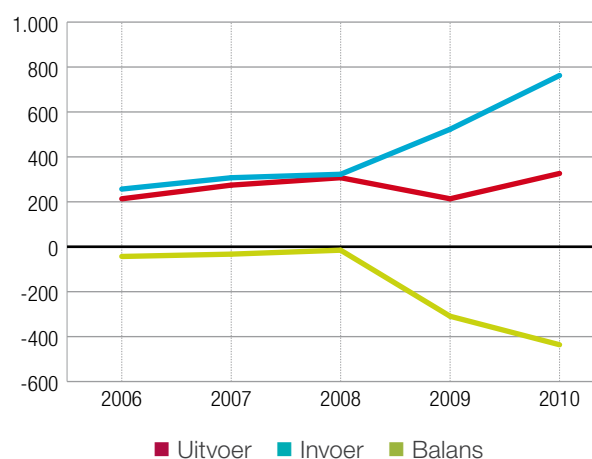

2.2.2. Handelsbetrekkingen met België

Chili is een belangrijke handelspartner van België in Latijns-Amerika. Met 362,2 miljoen EUR aan Belgische goederen die naar Chili worden uitgevoerd, is dit land de 53^e grootste klant van België. Met een bedrag van 522,9 miljoen EUR is het de 39^e grootste leverancier van onze economie. Van de Latijns-Amerikaanse landen is Chili de derde grootste klant en leverancier van België. Vanwege zijn open handelspositie en politieke stabiliteit is het land een belangrijke partner van België geworden en dat zowel op economisch als op diplomatiek vlak.

In 1993 werd een akkoord voor de promotie en bescherming van investeringen ondertekend en dat akkoord trad in 1999 in werking. Naast de klassieke bescherming van de belangen van de betrokken partijen bij ongewone gebeurtenissen waarborgde dit akkoord voor de investeerders de betaling van hun intresten, dividenden en andere inkomsten alsook van compensaties in geval van verlies of onteigening. In 2007 werd tussen België en Chili een akkoord afgesloten over de dubbele belasting op inkomsten. Dat akkoord trad in werking in januari 2011.

Figuur 12: Bilaterale goederenstromen tussen België en Chili, in miljoen EUR

Bron: Nationale Bank van België

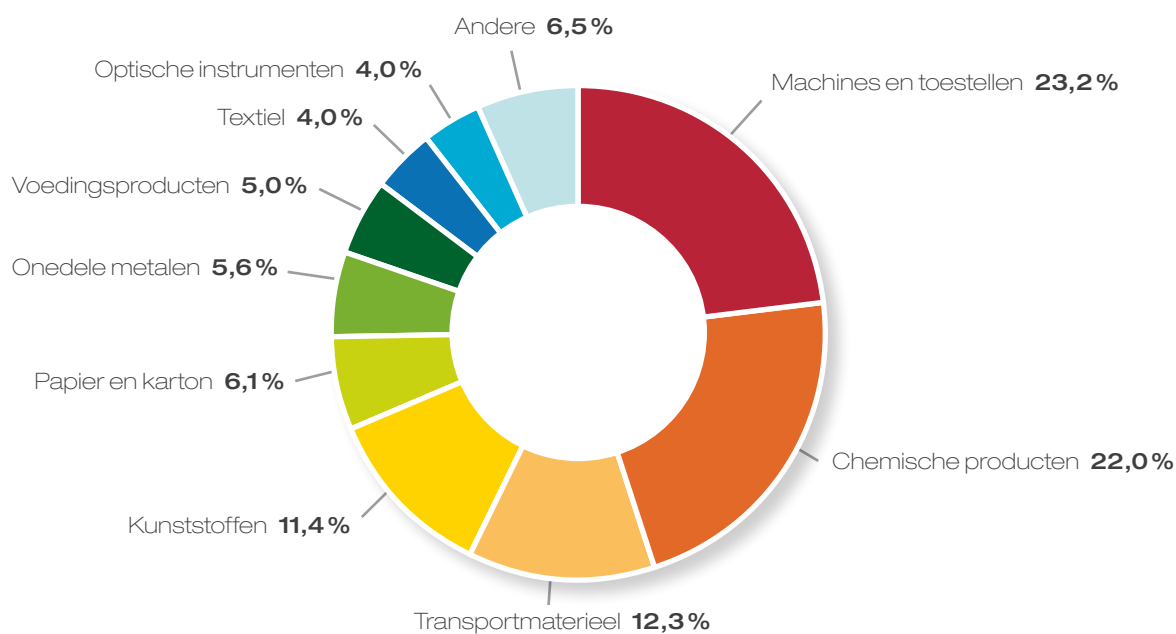
Terwijl de handelsbalans tussen 2006 en 2008 bijna in evenwicht was, werd in 2009 en 2010 een handelstekort opgetekend. De Chileense invoer kelderde, ongeacht de herkomst, waarbij ook de Belgische producten niet gespaard bleven. Zo daalde onze uitvoer naar Chili van 307,3 miljoen EUR in 2007 tot 213,5 in 2008. Die evolutie was echter niet van blijvende aard en vanaf 2010 overschreed de Belgische uitvoer opnieuw het niveau van voor de crisis.

Het tekort op de goederenbalans is dus hoofdzakelijk afkomstig van de toename van de Belgische invoer uit Chili die tussen 2008 en 2009 meer dan verdubbelde. Het zijn niet zozeer de ingevoerde hoeveelheden, dan wel de prijzen van de producten die onze invoer naar boven hebben gestuwd: de prijs van een ton koper, dat 41 % van onze invoer uit Chili vertegenwoordigt, steeg immers van 3.260,6 USD in januari 2008 tot 9.152,9 USD in december

2010, d.i. een vermenigvuldiging met factor 2,8. Gelukkig vormde de waardevermindering van de dollar een tegengewicht voor de impact van die plotse prijsstijging: bij eenzelfde koers zou de waarde van onze invoer vermenigvuldigd zijn met 3,28 terwijl de ingevoerde hoeveelheden slechts in zeer geringe mate stegen.

Uit de gegevensbank van het Agentschap voor Buitenlandse Handel blijkt de interesse die de Belgische ondernemingen voor de Chileense markt tonen. In mei 2011 telde de gegevensbank 850 Belgische uitvoerders naar Chili en waren er 1.671 ondernemingen in de Chileense markt geïnteresseerd (op een totaal van meer dan 20.000 bedrijven). Het verschil tussen het aantal geïnteresseerde bedrijven en het aantal daadwerkelijke uitvoerders illustreert de aarzeling die we bij Belgische bedrijven terugvinden om de stap te zetten en naar Chili uit te voeren, wat eens te meer het belang van een gezamenlijke economische zending aantoont.

Figuur 13: Belgische uitvoer naar Chili in 2010, in %

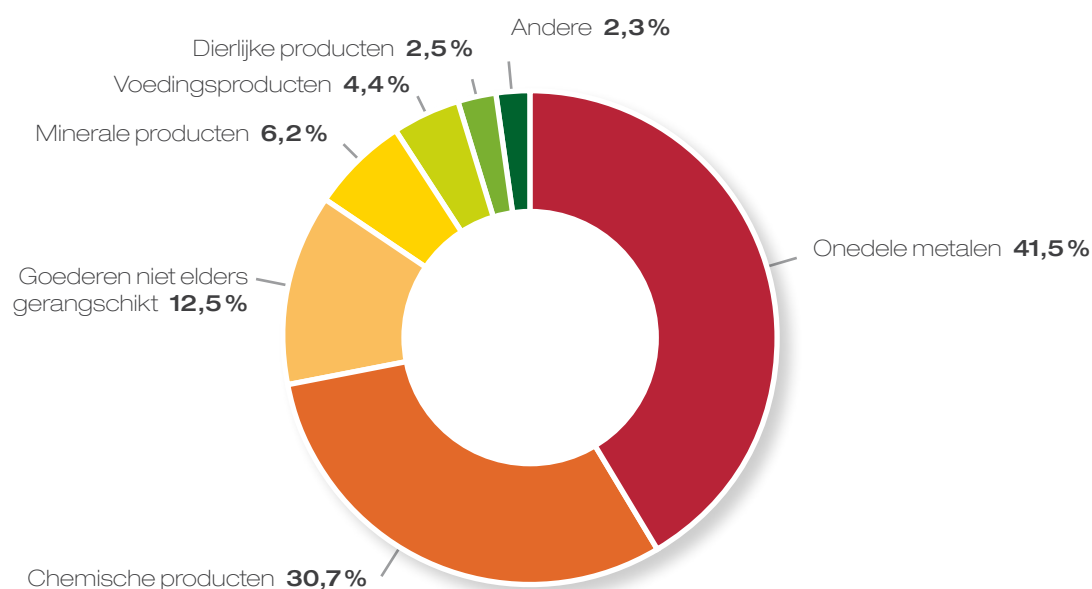

Bron: Nationale Bank van België

De machines en toestellen alsook de chemische producten, traditioneel twee dominante componenten in de Belgische buitenlandse handel, vertegenwoordigen bijna de helft van de uitvoer naar Chili. Alleen al de kunststoffenindustrie, een van de Belgische parade-paardjes, staat voor iets meer dan 10 % van onze export.

De meeste exportsectoren gingen er in 2010 op vooruit. De uitvoer van papier en karton en die van transportmaterieel boekten een vooruitgang van respectievelijk 429,7 % en 164,3 %. Ondanks die snelle groei vertegenwoordigt de sectie papier en karton momenteel slechts 6,1 % van de totale uitvoer. Wat ook opvalt is de sterke toename van de uitvoer van de productgroepen werken van steen, gips en cement (+162,8 %), optische instrumenten (+85,7 %) en textielproducten (+60,9 %).

Figuur 14: Belgische invoer uit Chili in 2010, in %

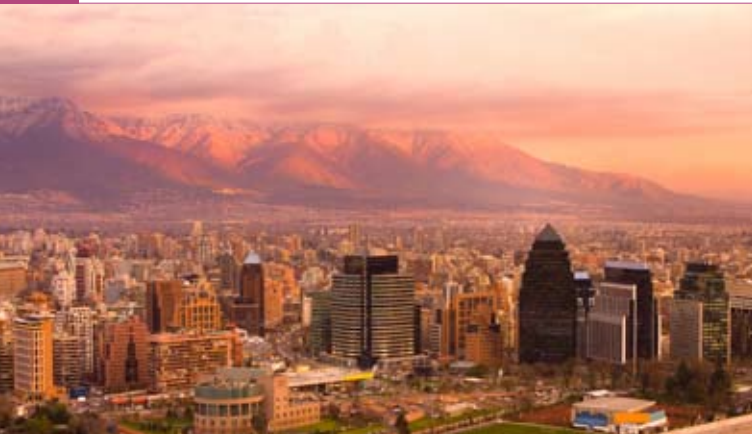

Bron: Nationale Bank van België

Meer dan een derde van de producten die uit Chili worden ingevoerd, zijn onedele metalen. Deze sectie is voor 99,42 % samengesteld uit koper en producten van koperbewerking. De invoer van dat metaal ging er tussen 2009 en 2010 met 72,1 % op vooruit, hoofdzakelijk vanwege de snelle stijging van de prijzen die in die periode werd opgetekend. De chemische producten vormen, met meer dan een kwart van de Belgische invoer en een stijging van 66,4 % in 2010, de tweede belangrijkste component van de invoer.

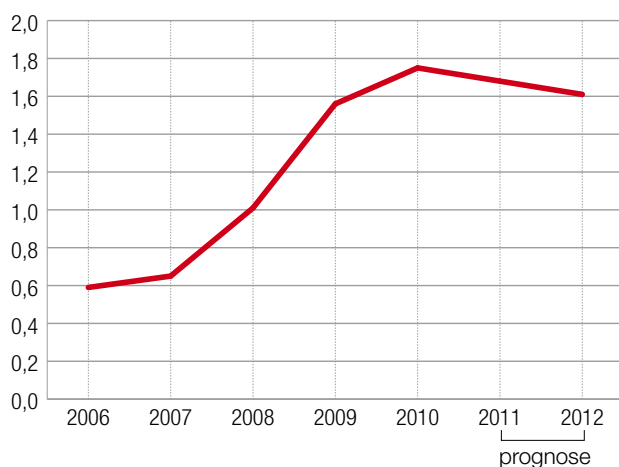
De minerale producten vertegenwoordigen 6,2 % van onze invoer, d.i. een achteruitgang met 4,0 % in vergelijking met 2009. Die categorie is een van de vier categorieën die tussen 2009 en 2010 een daling moesten optekenen, samen met de plantaardige producten, de kunststoffen en de dierlijke producten.

De spectaculairste toenames waren er voor de houtsector (+110,1 %), de onedele metalen (+70,9 %), de werken van steen, gips en cement (+67,1 %) en de chemische producten (+66,4 %). Als we alle componenten samen bekijken, steeg de invoer uit Chili in 2010 met 45,8 %.

2.3. Directe buitenlandse investeringen

Figuur 15: Aandeel van de DBI op wereldvlak in Chili, in %

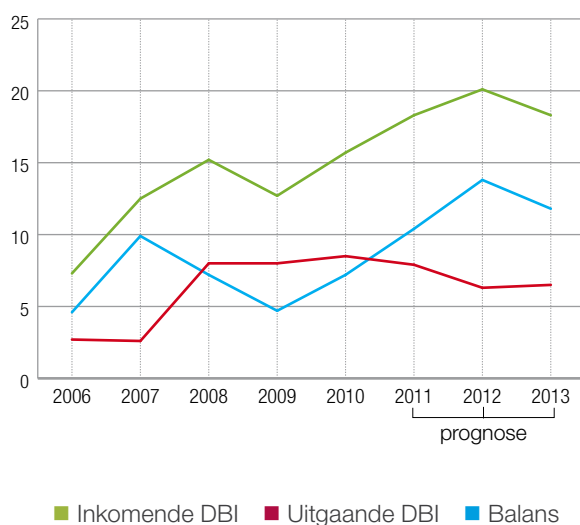
Bron: EIU

We spreken over directe buitenlandse investeringen als een onderneming minstens 10% van het kapitaal van een buitenlandse onderneming verwerft om er controle in uit te oefenen en het beheer ervan te beïnvloeden. Die operaties worden meestal in twee grote groepen onderverdeeld: de zogenaamde “greenfield”-investeringen die als bedoeling hebben een heel nieuwe onderneming op te richten en de overnames die ernaar streven de controle over een bestaande onderneming over te nemen.

Chili biedt buitenlandse investeerders een stabiel en open zakenklimaat. Dankzij de beleidskeuzes die de opeenvolgende regeringen sinds een tiental jaar maken om de economie open te trekken, zijn de buitenlandse investeringen dan ook verbazingwekkend snel toegenomen. Terwijl het land in 2006 slechts 0,6% van de DBI op wereldvlak kon aantrekken, is dat percentage voor 2010 bijna verdrievoudigd (1,75%). Er zijn verschillende verklaringen voor die evolutie:

- het afsluiten van tal van bilaterale akkoorden voor investeringsbescherming (de Belgische versie werd in 1993 ondertekend) ;
- de ondertekening van een indrukwekkend aantal akkoorden om de dubbele belastingheffing tussen Chili en zijn handelspartners te vermijden ;
- de ondertekening van meerdere vrijhandelsakkoorden tussen 2006 en 2010, met Japan, China, Australië, India, Peru, Panama en Colombia. De akkoorden met Vietnam, Maleisië en Thailand zijn ondertekend en zouden binnenkort door beide partijen moeten worden geratificeerd ;
- de vooruitgang die het land in termen van economisch beleid boekte in het raam van zijn toetreding tot de OESO ;
- de verbetering van de competitiviteit van de Chileense economie als gevolg van de grondige hervormingen van het economische systeem sinds een dertigtal jaar.
- de vooruitgang in de strijd tegen de corruptie, wat maakt dat Chili volgens Transparency International de meest transparante natie van Latijns-Amerika is.
- het opentrekken van de economie voor buitenlandse investeringen in tal van sectoren met het oog op de diversifiëring van de Chileense economie: hout, fruit, wijn en vlees zijn daarvan enkele sprekende voorbeelden.
- de oprichting van ondernemingen door buitenlandse investeerders werd aanzienlijk vergemakkelijkt. De vennootschap op aandelen, een concept dat in 2007 ingang vond, maakt het mogelijk een activiteit op te starten zonder dat men met een lokale partner moet werken. De tijd die nodig is om in Chili een onderneming op te richten bedraagt 22 dagen, terwijl daarvoor in de rest van Latijns-Amerika gemiddeld 56,7 dagen nodig zijn.

Figuur 16: Directe buitenlandse investeringsstromen, in miljard courante USD

Bron: EIU

De inkomende directe buitenlandse investeringen zijn voornamelijk afkomstig uit Canada (25,4 %), Mexico (20,8 %) en de Verenigde Staten (14,1 %). Japan en Colombia staan elk voor 12 % van de inkomende DBI. Het aandeel van België in die investeringsstromen is verwaarloosbaar, wat duidt op de potentiële vooruitgang die in dit domein nog kan worden geboekt.

De mijnsector is niet alleen de belangrijkste uitvoersector, maar is ook de grootste ontvanger van DBI in Chili met in 2010 38,3 % van het totaal. Daarna komen, met 24,2 %, de groot- en kleinhandel en de transport- en logistieke sector (12,3 %). Het aandeel van de mijnsector wordt echter kleiner als gevolg van het diversificeringsbeleid dat de overheid voert en die tendens zou zich de komende jaren moeten doorzetten.

De uitgaande directe buitenlandse investeringen gingen in 2010 hoofdzakelijk richting Noord-Amerika, aangezien Canada en de Verenigde Staten respectievelijk 44,7 % en 9,5 % van de totale investeringsstromen vertegenwoordigen. Ook Spanje (20,5 %) en het Verenigd Koninkrijk (10 %) behoren tot de belangrijkste

ontvangers van Chileense DBI. Buiten een uitzonderlijke periode in 2008, toen de Chileense investeringen in België 10,8 % van de totale uitgaande investeringen uitmaakten, blijven die meestal beperkt. In 2010 stonden ze slechts voor 2,8 % van het totaal. Onlangs nam de Chileense mijngroep Sigdo Koppers de firma Magotteaux over, een Belgische onderneming die wereldleider is in de productie van stukken voor industriële processen waarbij gebruik wordt gemaakt van breek- en verbrijzelingsoperaties.

Deze bedragen worden voornamelijk geïnvesteerd in de mijnsector (58,1 %). De andere sectoren waarnaar de Chileense DBI gaan, zijn de bouwsector (18 %), de elektriciteits-, water- en gaslevering (8,7 %) en de communicatiesector (5,8 %). Hoewel het aandeel van de mijnsector constant blijft, schommelt dat van de andere stromen aanzienlijk in functie van grootschalige projecten die al dan niet worden opgezet.

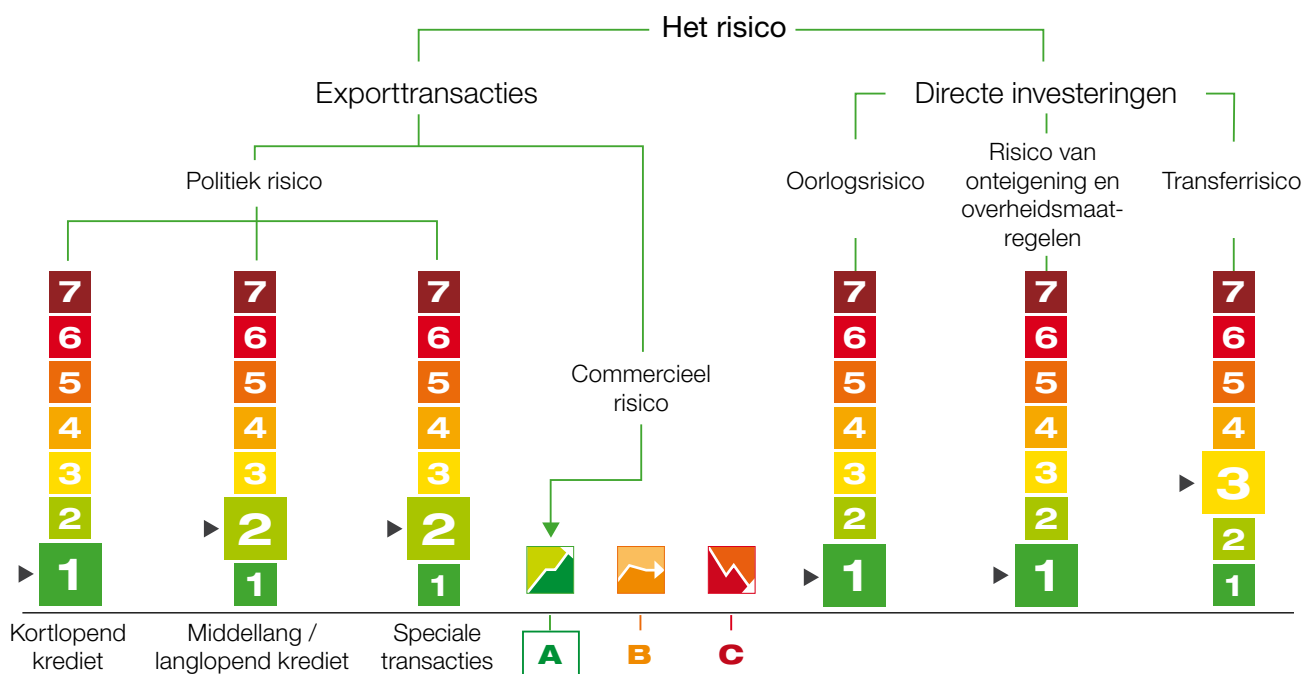
Terwijl de balans van directe buitenlandse investeringen tussen 2006 en 2007 een opwaardse trend vertoonde, was er in 2008 en 2009 een achteruitgang merkbaar terwijl de inkomende investeringsstromen opdroogden en de uitgaande in omvang bleven toenemen. De experts van de Economist Intelligence Unit voorzien voor 2010 een positieve evolutie van de inkomende investeringsstromen en een stagnatie van de uitgaande stromen, wat zal worden vertaald in een gevoelige stijging op de balans van de DBI tot in 2012.

“The attraction of Chile to foreign investors lies not only in its resource abundance but also in its tradition of openness to foreign investment. Chilean policies towards inward investment generally conform to OECD standards, and the country has been a trailblazer within Latin America in terms of its early attempts to attract inward investment through an outward-looking strategy. Chilean firms, in particular privatized ones, are also becoming important regional investors.”

Chile's FDI policy: past experiences and future challenges, OESO, 2002

2.4. Risicobeoordeling

2.4.1. Risicobeoordeling volgens de Nationale Delcredere dienst

De Nationale Delcredere dienst (ONDD) is de Belgische openbare kredietverzekeraar en verzekert bedrijven en banken tegen politieke en commerciële risico's van internationale handelstransacties die vooral betrekking hebben op uitrustingsgoederen, industriële projecten, aannemingswerken en diensten. Daarnaast werkt Delcredere voor deze risico's samen met banken op basis van risk-sharingschema's. In het raam van die activiteit stelt de Delcredere dienst een landenrangschikking op volgens het risico dat ze voor de investeerders inhouden. Voor Chili zijn de conclusies bemoedigend op politiek en commercieel vlak.

De "politieke risico's" waaraan investeerders in Chili worden blootgesteld, zijn minime, zowel op korte of middellange en lange termijn (respectievelijk klasse 1 en 2). Met "politieke risico's" bedoelt men alle gebeurtenissen in het buitenland die voor de verzekerde of debiteur overmacht vormen zoals oorlogen,

revoluties, natuurrampen, deviezenschaarste en willekeurige overheidsmaatregelen.

Het "commerciële risico" situeert zich in klasse A, d.w.z. een laag risico. Het gaat om het risico dat de buitenlandse privédebiteur in gebreke blijft, nl. dat hij niet aan zijn verplichtingen kan voldoen of dat hij er zich aan onttrekt zonder wettige reden. Het commerciële risico wordt niet alleen bepaald door de microsituatie van de debiteur zelf, maar ook door macro-economische systeemgebonden factoren die de betalingscapaciteit van het geheel aan debiteuren in een land beïnvloeden.

Zowel voor de transacties met kortlopend krediet als die met krediet op middellange/ lange termijn kan de Delcredere dienst dekking verlenen tegen het politieke en het commerciële risico in "open account", d.w.z. zonder dat een bankgarantie vereist is.

In overeenstemming met de regeling die werd afgesproken binnen de OESO wordt de maximumtermijn voor de terugbetaling van de transacties op middellange en lange termijn naar dit land vastgelegd op 10 jaar. Concessionele financieringen zijn uitgesloten.

Directe investeringen

Het risico op oorlog omvat zowel het risico op een extern conflict als het risico op binnenlands politiek geweld. Het binnenlandse politieke geweld omvat, op zijn beurt, dan weer het extreme geval van een burgeroorlog, maar ook de risico's op terrorisme, burgeroproer, sociaaleconomische conflicten en raciale en etnische spanningen. Chili haalt hiervoor de beste score van 1 op 7.

Het risico op onteigening en willekeurige overheidsmaatregelen heeft niet enkel betrekking op de risico's op onteigening en het niet-nakomen van de contractuele verbintenissen door de overheid, maar ook op de risico's die verband houden met de (slechte) werking van het gerechtelijk apparaat en de potentiële negatieve gedragswijzigingen ten aanzien van buitenlandse investeerders.

Met een score van 1 op 7 behaalt Chili het best mogelijke resultaat. Het transferrisico is het risico dat voortvloeit uit een gebeurtenis of een beslissing van de buitenlandse overheid die de transfer van het bedrag van de door de debiteur betaalde vordering verhindert. Met een score van 3 op 7 rangschikt het land zich in de categorie van de lage risico's (voor meer informatie zie www.ondd.be).

2.4.2. Andere risico-indicatoren

Tal van instellingen maken inschattingen van de risico's van zakendoen in een land. We geven hier slechts een selectie van de bekendste.

- Volgens het Global Competitiveness Report 2010-2011 van het World Economic Forum bekleedt Chili de 30^e plaats op 139 landen die worden gerangschikt volgens hun concurrentiekracht, na Ierland, maar voor IJsland. Dat resultaat, dat stabiel is in vergelijking met het vorige rapport, is vooral toe te schrijven aan een efficiënte goederen- en dienstenmarkt, een ontwikkelde financiële markt, een voorbeeldige economische stabiliteit en transparante instellingen. De meest problematische factoren voor de zakenwereld zijn de restrictieve regulering van arbeid (genoemd door 27,3% van de respondenten), de bureaucratie (18,1%) en de lage scholing van de werknemers (14,6% van de respondenten).
- Volgens het Global Enabling Trade Report 2010 van het World Economic Forum staat Chili 18e op 125 landen op het vlak van de vlotheid waarmee er handel kan worden gedreven, één plaats hoger dan in 2009.
- De OESO raamt het landenrisico op 2 op 7 in Chili, een laag risico dus.
- Volgens de Index of Economic Freedom 2011 van de Heritage Foundation bekleedt het land de 11e plaats op 179 landen met een score van 77,4 (een vooruitgang).
- De Chileense overheidsschuld kreeg van Moody's Investors Service de rating Aa3 mee en van Fitch en Standard & Poor's de rating A+ (maart 2011), d.i. een gemiddelde score. In juli 2011 werden de vooruitzichten van het ratingagentschap Standards & Poor's voor de Chileense schuld beter en evolueerden ze van stabiel naar positief. Die evolutie valt toe te schrijven aan de grote stabiliteit van de instellingen en de goede coördinatie van de economische beleidsopties.
- Volgens de indicator Doing Business 2011 van de Wereldbank bekleedt het land de 43^e plaats op 183 landen, na Slovenië, maar voor Luxemburg, een vooruitgang van tien plaatsen. Chili haalt een goede score voor de bescherming van investeerders, maar de resultaten zijn minder gunstig op het vlak van de formaliteiten die moeten worden vervuld om een onderneming te sluiten.

3 Sectorale benadering

3. Sectorale benadering

3.1. Mijnsector

Omvang van de Chileense sector van mijnuitrustingen, in miljoen USD

	2009	2010	2011 (ramingen)	2012 (ramingen)
Omvang van de markt	845	1.250	1.364	1.516
Lokale productie	190	198	206	216
Uitvoer	99	92	124	142
Invoer	754	1.144	1.282	1.442

Bron: U.S. Commercial Services

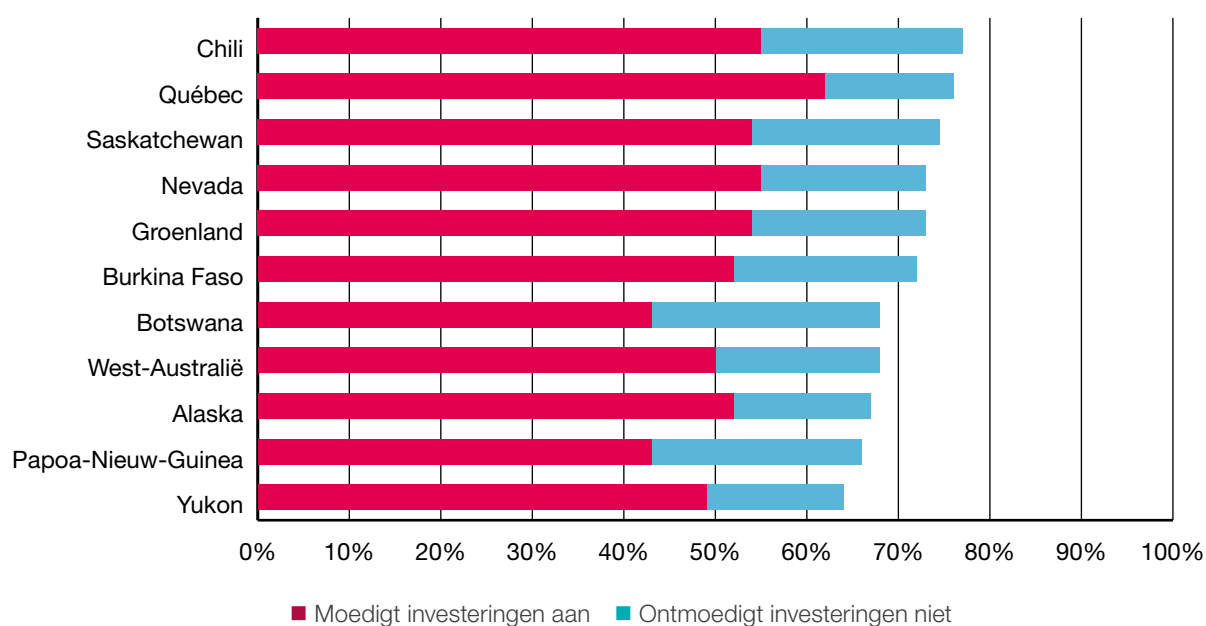
Chili is een gigant in de sector van de mijnontginning. Dankzij de ligging van het land in een zone met intense seismische activiteit herbergt de bodem talloze minerale rijkdommen. De belangrijkste daarvan is natuurlijk koper, waarvan het land de grootste producent ter wereld is: Chili is verantwoordelijk voor bijna een derde van de totale productie van het mineraal. Het land is ook de grootste producent van natuurlijke nitraten (bijna 100 % van het totaal op wereldvlak), jodium (53 %) en lithium (45 %), de 3^e grootste producent van molybdeen (15 %) en de 7^e grootste producent van zilver (6 %).

De mijnen bevinden zich in het noorden en het centrum van het land, d.w.z. de regio's Tarapacá, Antofagasta en Atacama. De mijn van Escondida, in het noorden van de Atacamawoestijn, is de grootste open kopermijn ter wereld en is verantwoordelijk voor het grootste deel van de koperproductie van het land. El Teniente is dan weer de grootste ondergrondse mijn ter wereld. De mijnen aan de grenzen met Bolivia en Peru bieden ook de kans marktaandeel in die landen, waar de mijnsector zich aan het ontwikkelen is, in te pikken.

Dankzij het opentrekken van de economie voor buitenlandse investeringen, de steun van de regering aan de sector en de gerichte wetgeving van het land in dit domein is Chili opgeklimmen tot de top van het klassement van het Fraser-instituut 2010-2011 van de landen met het grootste ontwikkelingspotentieel in de mijnsector. Volgens de ondervraagde ondernemingen heeft het land de volgende troeven:

- de lage graad van onzekerheid op het vlak van heffingen, regulering en interpretatie van de juridische teksten;
- de stabiliteit van de milieureglementeringen;
- de transparantie van de wettelijke procedures die zowel snel, corruptievrij als doeltreffend zijn;
- een voor de sector bijzonder gunstig belastingstelsel.

Figuur 17: Huidig mijnpotentieel, bij onveranderde regulering en restricties

Bron: Fraser Institute Annual Survey of Mining Companies 2010/2011

De Chileense mijnsector is weliswaar de kampioen van de uitvoer, maar is evenzeer afhankelijk van de invoer van technologie uit de Europese Unie, de Verenigde Staten en Japan. De Universidad Santa María Empresas S.A. omschrijft een aantal domeinen waarin het nationale aanbod ontoereikend is om in te staan voor de ontwikkeling van de industrie en dat geldt met name voor robotica, technologische innovatie, de ontwikkeling van mijnuitrustingen en human resources management. De sector is vooral samengesteld uit dienstverlening (42 % van het totaal), maar ook in dat domein is het land afhankelijk van buitenlandse dienstverleners.

Daar waar andere regeringen zouden kunnen hebben beslist om handelsbarrières op te trekken om de ontwikkeling van de eigen industrie te ondersteunen, hebben de Chileense autoriteiten ervoor gekozen hun grenzen wagenwijd open te zetten. Aan buitenlandse ondernemingen wordt gevraagd om in het land te investeren, onder meer via het International Investment Program for Mining Suppliers. In 2010 vertegenwoordigde de invoer van de mijnsector 1.144 miljoen USD, voor een sector met een totale waarde van 1.250 miljoen. De lokale productie hinkt, met een waarde van 198 miljoen USD, duidelijk achterop in vergelijking met de buitenlandse productie.

Dankzij de gecombineerde aanvoer van overheidskapitaal en buitenlands kapitaal zou de Chileense mijnsector zich voort moeten blijven ontwikkelen. Sinds de koperprijs, na de ineenslaking als gevolg van de economische crisis in 2008, weer is gestegen, zijn de ondernemingen in deze sector opnieuw bereid om te investeren in nieuwe exploitaties. Ook de verwachte stijging van de vraag, onder meer als gevolg van de groei in China, is een belangrijke stimulans voor technische modernisering. De cijfers die voor de komende jaren worden verwacht, bevestigen de duurzame groei:

- 14 miljard USD werd vrijgemaakt voor investeringen in de periode 2006 – 2012;
- er is voorzien in 50 miljard USD investeringen tegen 2017 (waaronder 20 miljard door de nationale onderneming CODELCO en nog 20 miljard door de grote bedrijven die actief zijn in het land). Dit zou het jaarlijkse productiepotentieel voor koper moeten brengen op 7,3 miljard metrische ton tegenover 5,37 miljard in 2009;
- 18 projecten van meer dan 1.500 miljoen USD zullen tegen 2018 zijn voltooid, voornamelijk in de noordelijke regio's van het land;
- tot slot werden 98 projecten geselecteerd voor de periode 2007 – 2015 en dat voor een totale waarde van 18,5 miljard USD.

“For current and future projects, suppliers are necessary to deliver services, supplies and goods at cost conditions that will ensure the competitiveness of the mining industry in Chile. [...] supplies, goods and services are not served locally in the country, including applied robotics, innovations in mining equipment, innovations in inputs, water management, monitoring of slopes and inbound logistics services. Others have suppliers that operate in markets with the characteristics of a monopoly, which does not help when it comes to operating with competitive costs either.”

Universidad Santa María Empresas S.A., Identification of Strategic Supplies for Leading Mining Companies in order to Direct the Promotion and Attraction of Investment, september 2009

■ Zakenkansen voor de Belgische ondernemingen:

Instrumenten voor exploratie, ondergrondse exploitatie en exploitatie in de open lucht, onderhoud van mechanische en elektronische apparaten, aangepaste informatie- en communicatietechnologieën voor de mijnsector, procescontrole op afstand, cartografie, beheer van natuurlijke rijkdommen rond de sites, oplossingen op het vlak van thermische energie rond de sites, banden en transportvoertuigen voor mineralen, stalen bollen voor breken en verbrijzelen, raffinagetechnologieën en chemische producten die in de mijnindustrie worden gebruikt, ...

3.2. Voedingsmiddelenindustrie

Omvang van de Chileense voedingsmiddelenindustrie, in miljoen USD

	2009	2010	2011 (ramingen)	2012 (ramingen)
Omvang van de markt	299.600	365.000	381.500	398.668
Lokale productie	6.600	6.900	7.176	7.463
Uitvoer	12.000	21.500	22.040	22.475
Invoer	305.000	380.000	397.100	414.970

Bron: U.S. Commercial Services

De Chileense landbouwproducten hebben de jongste jaren internationaal een stevige reputatie opgebouwd. Het land voert op succesvolle wijze zalm, vers en gedroogd fruit en fruit in blik uit, net als wijn. De cijfers voor de sector ogen indrukwekkend:

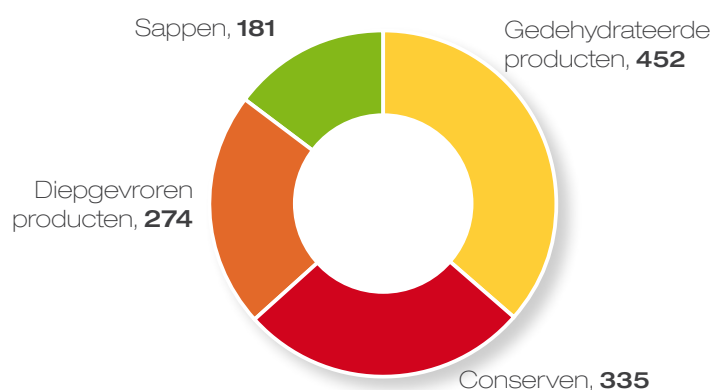
- er wordt 324.000 ha gebruikt voor de fruitteelt en Chili is, met 2.794 miljoen USD aan verkochte producten in het buitenland, de grootste fruituitvoerder van het zuidelijk halfrond;
- Chili is de 10^e grootste producent en de 5^e grootste uitvoerder van wijn ter wereld (met in 2009 een uitvoer voor 1.424 miljoen USD);
- een groeipercentage van 55 % voor de productie van zuivel- en vleesproducten de jongste tien jaar;
- Chili is, na Noorwegen, de tweede grootste producent van zalm. In 2009 exporteerde het land voor 2.098 miljoen USD zalm uit. Tegen 2015 zou dat cijfer 3.200 miljoen moeten bedragen;
- Op wereldvlak is Chili de grootste uitvoerder en de tweede grootste producent van gedroogde appels en het is een van de belangrijkste spelers in de industrie van de voedselverwerking;
- De uitvoer van Chileense landbouwproducten bestaat voor 21 % uit wijn, voor 25 % uit fruit en voor 14 % uit zalm;

- De voedingsmiddelenindustrie is een grote werkgever in Chili. Bijna 17 % van de bevolking werkt in deze sector;
- Tussen 1974 en 2009 werd er voor 3.015 miljoen USD in de voedingsmiddelenindustrie geïnvesteerd, d.i. 4 % van het totaal in die periode.

Deze resultaten zijn mogelijk dankzij de uitzonderlijke geografische situatie van Chili. Dankzij het mediterrane klimaat is het land in staat buiten het seizoen een brede waaier van producten te produceren en in eenzelfde jaar meermaals te oogsten. De speciale vorm van het land, dat zich uitstrekt van de 17^e tot de 56^e graad zuiderbreedte wordt weerspiegeld in een grote diversiteit op het vlak van klimaat, wat maakt dat landbouwbedrijven hun teelten kunnen laten variëren.

Gelet op de positie die het land in de handel van landbouwproducten inneemt, zijn de kansen om een plek te verwerven op de markt van deze producten zeer miniem. Slechts 10 tot 15 % van de producten die in de supermarkten worden verkocht, wordt ingevoerd. Toch zijn er tal van kansen die kunnen worden gegrepen in het domein van de landbouwuitrustingen. Het aandeel van Chili in het domein van de verwerking van verse producten betekent immers dat de vraag naar moderne uitrustingen vanuit de fabrieken groot is en de stijging van de vraag op wereldvlak naar producten uit Chili zou zich moeten vertalen in een duurzame vraag naar landbouwmachines en -apparatuur.

Figuur 18: Uitvoer van verwerkte landbouwproducten in 2009, in miljoen USD

Bron: Chileens ministerie van Landbouw

De nationale industrie alleen zou niet aan die vraag kunnen voldoen. Het aandeel van de lokale productie in de sector wordt door de Amerikaanse diensten voor handel immers op minder dan 2% geraamd. De productie van landbouwmachines is zo goed als onbestaande en beperkt zich tot basis- en vervangingsstukken. Of het nu gaat om zaden, machines voor de verwerking van fruit, landbouwmachines, gezondheidsproducten voor dieren of chemische producten voor de landbouw ... Chili is een invoerder van buitenlandse technologieën. De Chileense markt van landbouwmachines zou tegen 2012 met 4 à 4,5% moeten groeien, terwijl diezelfde markt tussen 2009 en 2010 slechts met 2% was gegroeid (hoofdzakelijk als gevolg van een vrij droog 2010 en de economische crisis). Vanwege de schade aan de infrastructuur door de aardbeving van februari 2010 zouden de investeringen op het vlak van irrigatie de komende jaren fors moeten toenemen.

De regering kondigde recent bovendien aan dat ze van het land een wereldspeler in de voedingsmiddelenindustrie wil maken. Daartoe is ze van plan de inspanningen voor de modernisering van de sector te ondersteunen om de uitgevoerde volumes tegen 2013 te verdubbelen om uit te komen op een bedrag van 62 miljard USD. Aangezien België minder dan 2% van de Chileense import van landbouwmachines vertegenwoordigt, is de speelruimte voor onze ondernemingen aanzienlijk.

■ Zakenkansen voor de Belgische ondernemingen:

Technologie voor de wijnbouw, biologische landbouw, design en packaging, voedingsadditieven, meststoffen, logistiek beheer van de koudeketen, voedselveiligheid, dierlijke en plantaardige genetica, verpakken van producten, uitrustingen voor de verwerking van voedingsproducten, chemische producten die gebruikt worden in de verwerking van verse producten, biotechnologieën, irrigatie-uitrustingen, materiaal voor visteelt, consultancy-opleidingen en -diensten, ...

“Foreign investment has played a significant role in the development of Chile’s food industry and is particularly important in the production and marketing of wine, fruit and processed foods and in aquaculture. The know-how, technology, distribution channels, support services and capital provided by foreign investors have contributed effectively to the development of this activity. Without doubt, these factors, along with local capabilities, will continue to add to Chile’s important achievements in this field.”

Liliana Macchiavello, Uitvoerend ondervoorzitster van het Comité voor buitenlandse investeringen, mei 2010

3.3. Lucht- en ruimtevaartsector

De meest cruciale fase in ruimtewaarnemingen situeert zich vóór de beeldvorming, met name tijdens de keuze van de plaats waar de telescoop zal worden geplaatst. Om zo nauwkeurig mogelijke beelden te verkrijgen, moet aan tal van voorwaarden worden voldaan. De Atacamawoestijn, in het noorden van Chili, is een van de schaarse plekken op aarde met de ideale observatieomstandigheden:

- het ontbreken van wolken: in het westen zorgt de Humboldt-koudwaterstroom voor een koude luchtlaag langs de kust, waardoor er zich geen wolken vormen. In het oosten werkt het Andesgebergte als een natuurlijke barrière en wordt de Atacamawoestijn van alle vochtigheid afgeschermd. Beide troeven verklaren het ontbreken van wolken en de lage vochtigheidsgraad van de lucht.
- een plaats vrij van verontreiniging: de Atacamawoestijn bevindt zich ver van grote steden en nachtelijke lichtbronnen en dus ook van de luchtvervuiling die in de nabijheid van grote steden vaak wordt waargenomen. De lucht is er dan ook uitzonderlijk zuiver.
- de hoogte: in de Atacamawoestijn liggen tal van sites op grote hoogte. Het Chajnantorplateau bijvoorbeeld bevindt zich op 5.000 meter hoogte. Op die hoogte zit er minder waterdamp in de lucht en zijn er bijna geen vervormingen als gevolg van de atmosfeer.

Deze omstandigheden maken dat de plek, in dit domein, een van de meest populaire plaatsen ter wereld is en de telescopen van het European Southern Observatory, op strategische locaties in de woestijn, zijn zeer geliefd bij onderzoeksteams. Het Gemini-observatorium bevindt zich dan weer in het Andesgebergte en is eveneens een van de grote spelers in de Chileense astronomie. Ook de Magellan 1- en Magellan 2-telescopen bevinden zich op Chileense bodem, met name in de sterrenwacht van Las Campanas. Naast de concurrentie van de sites op Hawaï en de Ridge A op Antarctica hebben de Chileense sites maar weinig concurrentie.

Het is ook in Chili dat de E-ELT (European Extremely Large Telescope) zal worden geïnstalleerd. De spiegel met een diameter van 42 meter maakt er de grootste telescoop ter wereld van, wat waarnemingen van een onnavolgbare kwaliteit zou moeten opleveren. Dit project alleen al biedt enorme zakenkansen voor Belgische ondernemingen die actief zijn in optische materialen en de sterrenkunde en zou moeten bijdragen tot de verdere ontplooiing van de Chileense astronomie.

De Atacamawoestijn vormt echter niet alleen een observatiegebied. Vanwege het droge klimaat werd ze gekozen als site voor het MMARS-project (Moon Mars Atacama Research Station). Dat project heeft als doel in de Chileense woestijn de levensomstandigheden op de maan en op de planeet Mars na te bootsen. De ruimtevaartsector is dus in volle ontwikkeling in Chili. Tussen 2010 en 2015 zou het aandeel van de ruimtevaartsector in de Chileense economie moeten evolueren van iets minder dan 0,1 % van het BBP tot bijna 0,3 %. De installaties in Chili zijn vooral uitgerust met buitenlandse technologie en België zou tijdens de gezamenlijke zending van december 2011 zijn knowhow op het vlak van optica en spitstechnologie kunnen aanbieden.

Chili, dat door het Andesgebergte van de rest van het continent wordt afgeschermd, is voor zijn goedertransport van de luchtvaart afhankelijk. De snelle groei van dat transportmiddel tussen 1996 en 2008 (een stijging van bijna 6,4 miljoen passagiers) wordt vertaald in noden op het vlak van de modernisering van de infrastructuur en de vernieuwing van de Chileense luchtvloot. Ook hier richt de regering zich tot buitenlandse ondernemingen om aan die binnenlandse vraag te voldoen.

Het is in deze context dat van 27 maart tot 1 april de tweejaarlijkse editie van de FIDAE-beurs zal worden gehouden. Die beurs is gewijd aan de commerciële en burgerluchtvaart, defensie, ruimtevaarttechnologie, het onderhoud van uitrustingen en infrastructuur. Het is het grootste salon in zijn soort in Latijns-Amerika en wordt door veel waarnemers beschouwd als een van de vijf meest gerenommeerde ter wereld. Gelet op het succes van de vorige editie zullen de Belgische ondernemingen ook op dit salon kunnen rekenen om de relaties uit te diepen die ze ongetwijfeld zullen aanknopen tijdens de gezamenlijke zending naar Chili in december.

■ Zakenkansen voor de Belgische ondernemingen:

Optische spitstechnologie, wetenschappelijke partnerschappen en onderzoek in de sterrenkunde, informatica, luchtvaartelektronica, informatie- en communicatietechnologieën voor de lucht- en ruimtevaart, commerciële en burgerluchtvaart, uitrustingen voor defensie, luchthaveninfrastructuur, consultancy voor lucht- en ruimtevaart, ...

“A top-class site for astronomical observations must meet several criteria. To begin with, of course, you need a sky that is free of clouds pretty much all year round. But in addition to that, you also need excellent atmospheric conditions, as well as very dry air with as little water vapour content as possible. And this is exactly the kind of environment that you find in the Atacama Desert in Chile.”

European Southern Observatory's ESOCast, augustus 2011

3.4. Bouw en infrastructuur

De economische ontwikkeling van Chili is sinds 20 jaar versneld en kan vandaag een groeipercentage van meer dan 6% voorleggen. Die ontwikkeling is gepaard gegaan met grote noden in de bouwsector. Sinds 1990 hebben de democratisch verkozen regeringen de bouwsector verder opengetrokken voor buitenlandse investeringen en wel in die mate dat het land tot een voorbeeld in Latijns-Amerika is uitgroeid en een van de meest open sectoren op wereldvlak is geworden.

De regering, die geconfronteerd werd met tal van moderniseringsuitdagingen, zette in 1993 een systeem van concessies op dat in grote mate heeft bijgedragen tot het succes van de infrastructuursector. Het systeem biedt privéondernemingen de kans om te participeren in bouwprojecten, onderhoudsprojecten en projecten voor openbare werken. Op die manier brengen ze hun kapitaal aan om rendabele projecten te ondersteunen en recupereren ze hun investeringen via de heffingen op het niveau van de gebruikers. De vooruitgang van dat systeem op het vlak van de financiering is aanzienlijk. De concessiecontracten omvatten:

- minimuminkomsten en een kader voor de herverdeling van de inkomsten;
- bescherming tegen wisselrisico's;
- een mechanisme voor het afvlakken van de inkomsten in de tijd voor de ondernemingen die partnerschappen aangaan;
- een remuneratiemechanisme op basis van de geactualiseerde waarde van de inkomsten, wat de ondernemingen een constante betalingsstroom waarborgt;
- speciale voorzieningen voor openbare werken, waarbij de ondernemingen dezelfde faciliteiten krijgen als de overheid om geld op te halen;
- de creatie van obligatietitels voor infrastructuur om privéspelers ertoe aan te zetten te participeren in langetermijnfinanciering van bouw- en infrastructuurprojecten.

Sinds de lancering van het concessiesysteem werden meer dan 60 contracten met meer dan 140 ondernemingen ondertekend, wat een bedrag van niet minder dan 8,7 miljard USD aan investeringen vertegenwoordigt. Na een bepalende factor te zijn geweest voor de ontwikkeling van de wegeninfrastructuur (er werd bijna 2.500 km aan wegen aangelegd), werd het programma uitgebreid naar andere types van projecten, zoals luchthavens, openbare ruimten, ziekenhuizen en gevangenissen.

Omvang van de Chileense bouwsector, in miljoen USD

	2009	2010	2011 (ramingen)	2012 (ramingen)
Omvang van de markt	395	786	864	952
Lokale productie	1	1	1	1
Uitvoer	78	61	72	82
Invoer	472	846	935	1.032

Bron: U.S. Commercial Services

In 2010 hadden de meeste bouw- en infrastructuurprojecten betrekking op energie-installaties (35%) en mijninstallaties (24%). De industriële infrastructuur vertegenwoordigde 13% van het totaal, terwijl het niet-residentiële vastgoed en de overheidsinfrastructuur respectievelijk 12 en 7% van alle projecten vertegenwoordigden.

De aardbeving van februari 2010

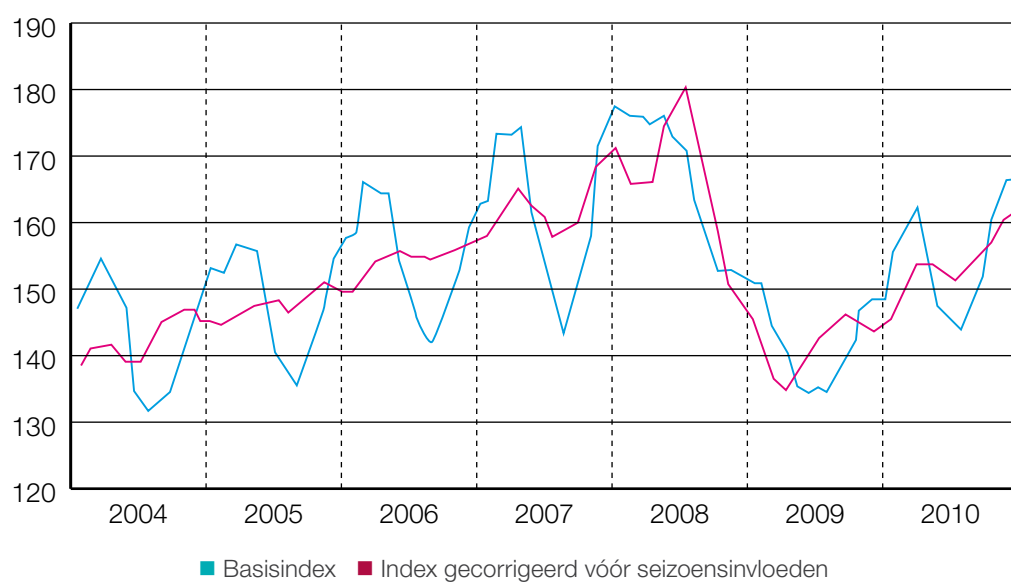
De Chileense bouwsector ondervindt nog steeds grote invloed van de aardbeving die het land op 27 februari 2010 trof. Die aardschok, met een kracht van 8,8 op de schaal van Richter, was voelbaar tot op 1.800 kilometer van het epicentrum dat zich nabij de Chileense kust bevond. De aardbeving veroorzaakte ook een verwoestende tsunami. De regering raamt de schade op een bedrag van 20 tot 30 miljard USD. De Chileense autoriteiten hebben onmiddellijk gereageerd en lanceerden een plan voor de heropbouw van de verwoeste gebieden, een plan dat een noodfase omvatte en een fase op langere termijn.

Voor de laatste fase heeft een impact op de groeivoorzichten in de bouwsector. Na de inkrimping van 5,7 % in 2009 knoopte de sector opnieuw snel aan met de groei om tussen 2009 en 2010 een vooruitgang van 5,2 % te boeken. De grootste uitgaven voor de heropbouw gebeurden in de sectoren van het vastgoed, de onderwijsinfrastructuur en de zorginfrastructuur. Voor 2011 verwachten de analisten een groei van ongeveer 11 % onder meer door de realisatie van de volgende grootschalige projecten:

- ziekenhuizen: om de schade aan de ziekenhuizen te compenseren, worden 8 nieuwe zorgcentra voor een waarde van bijna 1,4 miljard USD gebouwd;
- gevangenissen: de gebouwen die momenteel worden gebruikt voldoen niet meer en zouden aan de normen moeten worden aangepast. De projecten in dit domein vertegenwoordigen een bedrag van 326 miljoen USD;
- de internationale luchthaven van Santiago: om het toegenomen verkeer te beheren, denkt de regering eraan een nieuwe terminal te bouwen, eerder dan de oude te moderniseren. Dit zou enorme zakenkansen in de sector bieden;
- wegen: er zijn vijf concessieprojecten gepland voor een totale waarde van 2 miljard USD en begin 2010 werden tal van offerteaanvragen gelanceerd;
- mijnen: de sector is een van de belangrijkste in het domein van de infrastructuur en de expansie ervan zal zonder twijfel worden vertaald in meer uitgaven voor infrastructuur;
- havens: 90 % van de internationale handel van het land gebeurt via de havens.

Figuur 19: Index van de reële verkoop van materialen, 1996 = 100

Bron: Chileense Kamer voor de bouwsector

De Chileense productie van bouwmaterialen ligt lager dan de Europese standaarden. Na de catastrofale jaren 2008 en 2009 als gevolg van de crisis en een slecht begin van 2010 door het opschorten van projecten is de verkoop van bouwmaterialen aan het toenemen. Op basis van de snelle groei door de bestellingen voor de heropbouwprojecten denken de analisten dat de sector opnieuw met de groei zou moeten aanknopen.

“Foreign investment has played an important role in the development of Chile’s infrastructure. Between 1974 and 2009, foreign direct investment worth US\$13.479 million was materialized in Chile’s electricity, gas and vapor industries under the DL 600 Foreign investment Statute, accounting for 18 % of the gross inflow during that period, while in hydraulic public works and the construction industry, it reached US\$1.724 million and 1.427 million , respectively. In addition, foreign investors committed US\$1.167 million to the transport industry and US\$349 million to real estate development. In other words, when we talk about infrastructure, we are referring to a sector that is not only significant for the Chilean economy in general but also of paramount importance as regards attracting foreign investments.”

Matías Mori Arellano, Uitvoerend ondervoorzitter van het Comité voor buitenlandse investeringen, oktober 2010

4 Recente succesverhalen

4. Recente succesverhalen

Perennity

SECTOR: informatie- en communicatietechnologieën

Het Brusselse bedrijf Perennity is actief in het domein van de bescherming en archivering van informaticagegevens. De onderneming, die in 2004 werd opgericht, biedt haar klanten geautomatiseerde oplossingen voor het opslaan van gegevens op cd, dvd en Blu ray, aangepast aan hun specifieke noden.

De A-producten van Perennity zijn het Perennity Archive edition-systeem, Dicom edition (technologie voor de medische sector), Audio extractor (voor het afhalen van audiogegevens van cd's), Centera Edition (opslaan van Centera-gegevens op externe dragers en compatibiliteit tussen het gebruikte stockagesysteem en Centera), Silent Cube (opslaan van gegevens op lange termijn) en iQ View (software voor het lezen van radiologische informatie).

De beslissing om zich in Latijns-Amerika te vestigen was vanzelfsprekend voor het bedrijf én was gerechtvaardigd door de snelle economische groei van het continent, de toegang tot een potentieel grote groep van klanten en door de omvang van het netwerk van ziekenhuizen dat zich de jongste jaren heeft uitgebreid. Het bedrijf beschikt, voor heel Latijns-Amerika, over 12 lokale distributeurs.

De Chileense ervaring van Perennity is momenteel een succes en de zone "Chili, Peru, Argentinië" genereert momenteel 40% van de inkomsten van het bedrijf, voornamelijk dankzij de Chileense partner DataConcept. "We hebben een commercieel zeer solide relatie opgebouwd met onze partners in Latijns-Amerika. Eenmaal het vertrouwen er is, gedragen de Chileense partners zich uiterst loyaal", bevestigt Laurent Janssens, CEO van het bedrijf.

www.perennitysoft.com

BENEO-Orafti

SECTOR: voedingsmiddelenindustrie

BENEO-Orafti maakt deel uit van de BENEO-groep, een eenheid die gespecialiseerd is in de ingrediënten binnen de Südzucker-groep. De jaarlijkse omzet van die groep bedraagt 5,3 miljard EUR dankzij de 67 productiesites overal in de wereld en zijn meer dan 19.900 werknemers.

BENEO-Orafti behoort tot de wereldleiders in de productie van ingrediënten op basis van chicorei. Die natuurlijke ingrediënten kunnen in talrijke voedingsproducten worden gebruikt om een evenwichtig voedingsmiddel met positieve effecten op het verteringssysteem te creëren. Het productgamma van de onderneming omvat onder meer actieve voedingsingrediënten zoals inuline en oligofructose. Het bedrijf verwerkt jaarlijks verschillende honderdduizenden tonnen chicorei tot ingrediënten met een toegevoegde waarde.

BENEO-Orafti heeft zijn historische wortels in Tienen en is actief in meer dan 75 landen via units in Singapore, Spanje, Duitsland, Brazilië, de Verenigde Staten, ... Ook in het Chileense Pemuco bevindt zich een productievevestiging. BENEO-Orafti heeft ook een filiaal in San José en een plaatselijke distributeur in Santiago. De in Chili gefabriceerde producten worden vervolgens uitgevoerd naar de Verenigde Staten en de rest van Latijns-Amerika en sinds 2008 naar Azië.

Meer recent lanceerde de BENEO-Orafti-groep zijn kwaliteitslabel in Latijns-Amerika, iets dat een waar succes bleek te zijn en dat getuigt van het dynamisme van het subcontinent en de Chileense markt.

"[Chile] has important growth potential for reasons that include its climate, the quality and diversity of its agricultural land, its phytosanitary security and its traceability programs. There is also government support for the development and growth of agricultural activity. At BENEO-Orafti, we have seen these strengths and, particularly in the cultivation of chicory, we believe that, with more technology and applied research, we will be able to make important gains in productivity"

Holgen Janssen, Fabrieksdirecteur, BENEO-Orafti Chili

www.beneo-orafi.com

Etex group

SECTOR: industrie

De Etex group is een Belgische industriële groep die een portfolio van meer dan 90 bedrijven bezit en beheert. Die produceren en verdelen hoogwaardige bouwmaterialen en -systemen in 42 landen op alle continenten. Samen stellen die ondernemingen bijna 13.500 personen te werk.

Via zijn vele filialen biedt de groep een groot gamma van bouwmaterialen aan en dat in vier grote domeinen:

- daken, met leien van cementvezel, betonnen pannen, (golf) platen van cementvezel;
- gevelbekleding en bouwpanelen van cementvezel en gips voor gevelwerken, scheidingsmuren, plafonds, ...;
- planken, sprays en schuimproducten die worden gebruikt voor isolatie en bescherming tegen vuur;
- keramiekvloeren en muurbetegeling voor de afwerking van keukens, badkamers en salons.

In Amerika is de groep actief via 20 bedrijven, waarvan 18 in Zuid-Amerika. In Chili tellen we er 10. Het land vormt dus de draaischijf van de onderneming in Amerika.

Chili weegt zwaar door in de Amerikaanse strategie van de Etex group. In 2010 stond Chili voor 31 % van de verkoop van de groep in het domein van de bouwmaterialen en totaliseerde het land bijna 10 % van de omzet van het afgelopen jaar. De aardbeving in februari 2010 had een grote impact op de situatie van de groep in Chili en de plaatselijke bedrijven hebben zich mee ingespannen bij de heropbouw.

www.etexgroup.com

Aurea Imaging

SECTOR: mijnbouw

De expertise van Aurea Imaging situeert zich in de sector van de productie en de analyse van geografische gegevens. Via de GIS-technologie (Geographic Information System) en Earth Observations produceert het bedrijf driedimensionale modellen en gegevensbanken waarmee een veranderende omgeving kan worden geanalyseerd.

De voornaamste toepassingsdomeinen van de Aurea Imaging-technologieën zijn het grondstoffenbeheer in de land-, bos- en mijnbouw, alsook 3D-cartografie en modelvorming in vier dimensies. De oplossingen van de onderneming combineren verschillende technologieën:

- beelden gegenereerd dankzij onbemande vliegtuigen;
- satelliet- en luchtbeelden van om het even welke plaats op aarde;
- gegevens uit terreinanalyses;
- specifieke software voor de verwerking van beelden alsook GIS-systemen.

Met name in de mijnindustrie levert Aurea Imaging topografische kaarten op basis van beelden in extrahoge resolutie, afkomstig van onbemande vliegtuigen of satellieten, maar ook via terreinanalyses en grondstations. Dankzij de combinatie van die technieken zijn de geleverde gegevens zowel nauwkeuriger als goedkoper beschikbaar. De Aurea-technologieën worden ook gebruikt in de exploratie- en toezichtsfase van mijnsites.

Sinds 2008 rijfde de onderneming verschillende contracten in de Chileense mijnsector binnen, met name voor BHP Billiton in het noorden van het land. De Chileense mijnsector is een van de grootste klanten van de onderneming, aangezien de sector tot vandaag een hele reeks topografische projecten bestelde.

www.aureaimaging.com

AGC Mirabel

SECTOR: bouw

AGC Mirabel is het Chileense filiaal van de AGC Glass-groep. De groep produceert en verwerkt plat glas voor de bouwsector (buitenbeglazing en interieurdecoratie), de automobielsector, de sector van de zonne-energie en een aantal gespecialiseerde industrieën. AGC Glass Europe, de Europese tak van AGC Glass, stelt tegenwoordig ongeveer 13.000 personen te werk.

De onderneming is opgedeeld in drie divisies (voor ruw glas, getransformeerd glas, glas voor de automobielsector en glas voor zonnetoepassingen). Elke divisie bestaat uit verschillende Business Units die nauw samenwerken met gespecialiseerde units.

- De divisie voor het ruw glas ontwikkelt en produceert glas met grote afmetingen. Deze producten moeten verder worden verwerkt.
- Het departement voor het getransformeerd glas transformeert ruw glas in afgewerkte producten. Dat gebeurt via 3 business units (voor architectonisch glas, industriële producten en glas voor elektrische huishoudapparaten).
- De afdeling voor zonnetoepassingen ontwikkelt en produceert glas voor toepassingen met zonne-energie: concentratiespiegels en fotovoltatische panelen (productie van elektriciteit) en thermische panelen (productie van warm water).

In 1993 opende AGC een bijkantoor in Chili dat actief is op het vlak van consultancy. AGC Mirabel is verantwoordelijk voor Argentinië en Chili en gaat mee in het dynamisme van de Chileense bouwsector om de belangen van het moederhuis zo goed mogelijk te dienen.

In 2009 was het bedrijf aanwezig tijdens de inhuldiging van het White O-huis, een project van de Japanse architect Toyo Ito en de Chileen Eduardo Godoy. Dat huis ligt in Marbella, aan de Chileense kust. AGC Mirabel leverde het Planibel Clearvision-glas dat bij de bouw van het huis werd gebruikt. Dit project illustreert, samen met andere projecten, de grote mogelijkheden voor de groep in de Chileense bouwsector.

Damien Mercier

SECTOR: voedingsmiddelenindustrie

Het begin van de liefdesgeschiedenis tussen Damien Mercier en Chili dateert van februari 1988 toen de pas afgestudeerde socioloog van 25 jaar oud zijn vaderland België verliet om welzijnswerk in de achterbuurten van Santiago te gaan doen. Na een kort intermezzo in België trok Damien Mercier in december 1988 opnieuw naar Chili om er een centrum voor kansarme jongeren op te richten.

Het succes van dit project lag aan de basis van andere successen zoals de oprichting van een beroepscentrum voor adolescenten: "Ik kwam tot de vaststelling dat de jongeren, eens ze 14 jaar waren, het centrum moesten verlaten en plots op straat stonde, 'terug naar af', als het ware. Ik heb een team opgericht en met de hulp van lokale ondernemers hebben we technische opleidingen en culturele activiteiten georganiseerd" vertelde hij aan la Libre Belgique.

Zijn economische succes in Chili is echter het resultaat van een heel andere onderneming. Na een opleiding bij een maître chocolatier in Frankrijk (omdat "de deuren in België dicht bleven. Het beroep van chocolatier is immers beschermd, je moet er 4 jaar voor studeren") keerde hij terug naar Chili, naar La Serena, om er zijn atelier voor ambachtelijke chocolade te vestigen.

De eerste stappen waren moeilijk: Damien Mercier verkoopte zijn chocolade huis aan huis en produceerde niet meer dan 5 kilo per dag. In 1995 verhuisde het atelier naar Santiago (Vitacura), wat een schot in de roos was: maandelijks wordt meer dan 700 kg chocolade geproduceerd door de arbeiders ... arbeiders van wie er verschillende zijn uitgesloten uit het traditionele economische systeem.

Damien Mercier positioneert zich in het topgamma en de resultaten zijn veelzeggend. De uitbreidingsprojecten, zowel in Chili als elders in Latijns-Amerika, getuigen van het succes van Damien Mercier en de Belgische chocolade. Sinds Chili is Damien Mercier immers van plan zich te vestigen in de groeiende markten die Argentinië en Brazilië zijn.

5 Gedragscode

5. Gedragscode

A. Communicatie en relaties

- Chilenen vermelden hun achternaam langs vaders- en moederskant. De naam van de vader wordt eerste vermeld en wordt gebruikt in gesprekken.
- Contacten in het openbaar worden meestal op prijs gesteld. Als Chilenen gesprekken voeren, staat ze vrij dicht bij elkaar. Laat u hierdoor niet afschrikken anders zou het wel eens kunnen worden opgevat als een afkeer van uw gesprekspartner.

B. Vergaderingen

- Plan uw afspraken enkele weken op voorhand. Vermijd januari en februari, de maanden van de Chileense zomervakantie. Denk eraan uw afspraak een week voor de vergadering te bevestigen.
- Stiptheid van uw kant wordt verwacht, maar uw Chileense gesprekspartners zouden tot een half uur te laat kunnen komen.
- Wees erop voorbereid dat in de marge van de vergadering bepaalde informele gesprekken kunnen plaatsvinden. Eens de vergadering is gestart, houden de Chilenen zich strikt aan de agenda.

C. Onderhandelingen

- Het is normaal dat de spreker wordt onderbroken. Dat is een blijk van interesse voor het gesprek.
- De onderhandelingen verlopen gestructureerd, maar kunnen lang duren. Chilenen zijn meestal niet erg gehaast.

- De onderhandelingen vinden plaats in een ernstige en directe sfeer. Eerlijkheid is een belangrijke waarde in Chili. Lever nooit openlijk kritiek op iemand.
- Relatiegeschenken komen niet veel voor, maar als u toch iets wil schenken, vermijdt u het best gele, mauve of zwarte bloemen, net als snijdende voorwerpen. Die symboliseren het einde van een relatie.

D. Visitekaartjes

- Visitekaartjes worden aan het begin van de eerste vergadering uitgewisseld.
- Denk eraan tweezijdig bedrukte kaartjes mee te nemen, met één zijde in het Spaans.
- Behandel de visitekaartjes van uw gesprekspartners met respect. De aandacht die u aan de visitekaartjes schenkt, getuigt van het belang dat de gesprekspartner in uw ogen heeft.

E. Varia

- Vermijd gesprekken over politiek, Pinochet en de dictatuur, religie of mensenrechten.
- Onderwerpen als het klimaat, kunst, literatuur, eten, sport en uw ervaringen als toerist in Chili staan garant voor lange gesprekken.

6 Nuttige adressen

6. Nuttige adressen

6.1. In België

Flanders Investment & Trade (F.I.T.)

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel

Tel. +32 2 504 87 11

Fax +32 2 504 88 99

info@fitagency.be

www.flandersinvestmentandtrade.be

Bruxelles Invest & Export

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel

Tel. +32 2 800 40 00

Fax +32 2 800 40 01

infos@brussels-export.irisnet.be

www.brussels-export.be

Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers (A.W.E.X.)

Sainteletteplein 2
1080 Brussel

Tel. +32 2 421 82 11

Fax +32 2 421 87 87

mail@awex.be

www.awex.be

Ambassade van de Republiek Chili in België

Ambassadeur: Z.E. Carlos Applegren Balbontín

Economisch adviseur: Juan Angulo

Aduatukersstraat 106
1040 Brussel

Tel. +32 2 743 36 60

Fax +32 2 736 49 94

echilebelgica@minrel.gov.cl

www.embachile.be

Consulaat van de Republiek Chili in Brussel

Consul: Fernando Labra

Aduatukersstraat 106
1040 Brussel

Tel. +32 2 280 16 20

cchile.bruselas@minrel.gov.cl

www.embachile.be

Consulaat van de Republiek Chili in Antwerpen

Consul: Eric Verbeeck

Londenstraat 60, bus 182
2000 Antwerpen

Tel. +32 3 232 76 11

eric.verbeeck@consulamberes.be

www.consulamberes.be

Consulaat van de Republiek Chili in Charleroi en Namen

Consul: Thierry Dumoulin

4, rue de Couillet
6200 Châtelet

Tel. +32 71 38 11 85

Fax +32 71 38 69 28

consulchile@skynet.be

Consulaat van de Republiek Chili in Luik

Ereconsul: M. Luc Partoune

Liège Airport S.A.
4460 Grâce-Hollogne

Tel. +32 4 234 85 76

Fax +32 4 234 87 00

lpa@liegeairport.com

Belgisch-Luxemburgse-Chileense Kamer van Koophandel

Voorzitter: Christian Ghymers

Aduatukersstraat 106
1040 Brussel

Tel. +32 2 788 53 90

Fax +32 2 788 16 21

christian.ghymers@chileanchamber.be

www.chileanchamber.be

ProChile: promotie van de Chileense uitvoer

Commerciële vertegenwoordiger:

Susana Véliz Carroasco

Aduatukersstraat 106
1040 Brussel

Tel. +32 2 788 53 90

Fax +32 2 788 16 21

sveliz@prochile.be

www.prochile.be

6.2. In Chili

Belgische ambassade in Santiago

Ambassadeur: Z.E. Dirk Van Eeckhout

2653 Avenida Providencia, Piso 11 - Oficina 1103
Providencia
Santiago

Tel. +56 2 232 1070

Fax +56 2 232 1073

Santiago@diplobel.fed.be

www.diplomatie.be/santiago/

Ereconsulaat in Antofagasta

299 Calle Baquedano, Casilla 650
Antofagasta

Tel. +56 55 26 8669

Fax +56 55 28 7527

Ereconsulaat in Concepción

61, Calle Orompello
Concepción

Tel. +56 41 23 0024

Fax +56 41 25 7081

Ereconsulaat in Punta Arenas

817, Calle Roca, - Oficina 61
Punta Arenas

Tel. +56 61 24 1472

Fax +56 61 24 1472

Ereconsulaat in Valparaíso

90 Con Con Sur, Pasaje Constanza, Casilla 21
Valparaíso

Tel. +56 32 269 9758

Fax +56 32 25 2622

rengels@fideco.cl

Flanders Investment and Trade in Chili

Vlaamse economische vertegenwoordiging:

Alexis Bossuyt

2653 Avenida Providencia,
Oficina 1104, Providencia
Santiago

Tel. +56 2 334 3565

Fax +56 2 334 3564

santiago@fitagency.com

Brussel Invest & Export in Chili

Brussel Invest & Export heeft geen vertegenwoordiger ter
plaatse, maar kan een beroep doen op de commercieel
secretaris van het AWEX (Liliane Herrera, zie hieronder).

Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers in Chili

Commercieel secretaris: Liliana Herrera

Ambassade de Belgique – Région Wallonne
Carmencita 25 – Las Condes

Tel. +56 2 232 3623

Fax +56 2 333 4180

Prochile

180 Teatinos
Santiago

Tel. +56 2 827 5100

www.prochile.cl

Delegatie van de Europese Unie in Chili

222 av. Ricardo Lyon Piso 3, Providencia
Santiago

Tel. +56 2 335 2450

Fax +56 2 335 1779

delegation-chile@eeas.europa.eu
eeas.europa.eu/delegations/chile

Gemeenschappelijke kamer van koophandel voor België en het Luxemburg

3568, Avenida Vitacura
Santiago

Tel. +56 2 245 6974

Fax +56 2 657 9784

info@camarabelga.cl
www.camarabelga.cl
www.camarabelgolux.cl

6.3. Nuttige websites

Regering van de Republiek Chili

www.gobiernodechile.cl

President van de Republiek Chili

www.gob.cl/presidente

Senaat (Hogerhuis)

www.senado.cl

Kamer van Volksvertegenwoordigers (Lagerhuis)

www.camara.cl

Centrale Bank van Chili

www.bcentral.cl

Nationaal Instituut voor de Statistieken

www.ine.cl

Ministerie van Binnenlandse zaken

www.interior.gob.cl

Ministerie van Buitenlandse zaken

www.minrel.gov.cl

Ministerie van Defensie

www.defensia.cl

Ministerie van Financiën

www.hacienda.cl

Ministerie van Economie, Ontwikkeling en Toerisme

www.economia.cl

Ministerie van Planning

www.mindeplan.cl

Ministerie van Onderwijs

www.mineduc.cl

Ministerie van Justitie

www.minjusticia.cl

Ministerie van Welzijn en Arbeid

www.mintrab.gov.cl

Ministerie van Openbare werken

www.mop.cl

Ministerie van Gezondheid

www.minsal.cl

Ministerie van Huisvesting en Stedenbouw

www.minvu.cl

Ministerie van Landbouw

www.minagri.gob.cl

Ministerie van Mijnen

www.minminerias.gob.cl

Ministerie van Telecommunicatie en Transport

www.mtt.cl

Ministerie van Nationale eigendom

www.bienes.cl

Ministerie van Energie

www.minenergia.gob.cl

Ministerie van Leefmilieu

www.conama.cl

Ministerie van Dienstverlening aan vrouwen

www.sernam.cl

Ministerie van Cultuur en Kunsten

www.consejodelacultura.cl

Nationaal Douanebureau

www.aduana.cl

7 Brunnen

7. Bronnen

Flanders Investment and Trade	www.flanderstrade.be
Brussels Invest & Export	www.brussel-export.be
Agence Wallonne à l'Exportation et aux Investissements Étrangers	www.awex.be
F.O.D. Buitenlandse Zaken	www.diplomatie.be
Central Intelligence Agency	www.cia.gov
Viewswire	www.viewswire.com
Wereld Economisch Forum	www.weforum.org
Internationaal Monetair Fonds	www.imf.org
Wereldbank	www.worldbank.org
Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	www.oecd.org
Eurostat	epp.eurostat.ec.europa.eu
NL EVD Internationaal	www.agentschapnl.nl
Britse economische diensten	www.uktradeinvest.gov.uk
Zwitserse economische diensten	www.osec.ch
Nationale Delcrederedienst	www.ondd.be
New Zealand Trade and Enterprise	www.nzte.govt.nz
Amerikaanse economische diensten	www.buyusa.gov
Australian Trade Commission	www.austrade.gov.au
Kwintessential	www.kwintessential.co.uk
Market Access Database	www.doingbusiness.org
Wereldhandelsorganisatie	www.wto.org

Agentschap voor Buitenlandse Handel

Montoyerstraat 3
1000 Brussel

Tel. + 32 2 206 35 11

www.abh-ace.be

Flanders Investment and Trade

Gaucheretstraat 90
1030 Brussel

Tel. + 32 2 504 87 11

www.flandersinvestmentandtrade.be

Brussel invest & export

Louizalaan 500, bus 4
1050 Brussel

Tel. + 32 2 800 40 00

www.bruxelles-export.be

Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers

Sainteletteplein 2
1000 Brussel

Tel. + 32 2 421 82 11

www.awex.be

Verantwoordelijk uitgever: Fabienne L'Hoost

Auteur: François Bries

Grafische vormgeving en uitvoering:

Image Plus - communication corporate

Gedrukt op papier met een FSC-label

Deze studie is ook beschikbaar op de website van het Agentschap
voor Buitenlandse Handel: www.abh-ace.be

Hoewel alles in het werk werd gesteld om nauwkeurige en actuele informatie te geven, kunnen noch het Agentschap voor Buitenlandse handel, noch zijn partners (Flanders Investment and Trade, Agence wallonne à l'Exportation et aux Investissements étrangers en Brussel Invest & Export) verantwoordelijk worden gesteld voor fouten, weglatingen en leugenachtige verklaringen. Ze kunnen evenmin verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik of de interpretatie van de informatie in deze studie. Deze studie heeft niet de bedoeling advies te verstrekken.

Datum van publicatie: oktober 2011